

Na osnovu člana 160. Zakona o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata ("Službeni list SRJ" br. 65/2002 i Službeni glasnik RS br. 57/2003) – u daljem tekstu: Zakon, i člana 33. Statuta Beogradske berze a.d. Beograd, Upravni odbor Beogradske Berze a.d. Beograd, nakon postupanja po zaključku Komisije za hartije od vrednosti (5/0-14-1151/4-03), na I/04 sednici, dana 27.1.2004. godine, donosi

PRAVILA POSLOVANJA BEOGRADSKE BERZE A.D. BEOGRAD

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilima poslovanja (u daljem tekstu: Pravila) utvrđuju se poslovi koje obavlja Beogradska berza, akcionarsko društvo, Beograd (u daljem tekstu: Berza), kao i:

- 1) uslovi i način obavljanja poslova na Berzi;
- 2) uslovi i način obavljanja poslova članova Berze;
- 3) vrste i uslovi trgovine hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima;
- 4) uslovi i način prijema hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata na listing berze, povlačenja i brisanja sa listinga;
- 5) način utvrđivanja i objavljivanja kamatnih stopa, odnosno cena hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata kojima se trguje na Berzi;
- 6) način obavljanja obračunskih transakcija za izvršenje poslova zaključenih na Berzi;
- 7) međusobna prava i obaveze Berze i članova Berze;
- 8) načela etičkog kodeksa
- 9) nedozvoljene radnje članova Berze;
- 10) nadzor i mere u nadzoru;
- 11) druga pitanja u vezi sa radom Berze.

Član 2.

Pojedini izrazi, upotrebljeni u Pravilima i ostalim opštim aktima Berze u odgovarajućem padežu i broju imaju sledeće značenje:

- o BELEX - jedinstveni informacioni sistem Berze – elektronski sistem (platforma) za trgovanje Berze. Za korišćenje Belexa sa funkcijom daljinskog pristupa, u tekstu ovih Pravila, koristi se termin "Sistem za daljinsko trgovanje";
- o BERZANSKI SASTANAK - vreme u kome se organizuje primarno i sekundarno trgovanje hartijama od vrednosti i to na zvaničnim berzanskim sastancima u okviru berzanskog tržišta i berzanskim sastanicima u okviru slobodnog berzanskog tržišta;
- o BLOK TRGOVANJE - predstavlja blok transakciju čiji je predmet hartija od vrednosti kojom se trguje na berzanskom ili slobodnom berzanskom tržištu, a koja je zaključena van berzanskog sastanka na kome se trguje metodom preovlađujuće cene ili metodom kontinuiranog trgovanja, u bilateralnom odnosu jednog kupca i jednog prodavca, a prema uslovima propisanim ovim Pravilima;
- o BROKER ČLANA BERZE/
OVLAŠĆENI BROKER - fizičko lice koje je pored uslova utvrđenih Zakonom i podzakonskim aktima, ispunilo i uslove i kriterijume utvrđene Statutom Berze, a koje je član Berze ovlastio da u njegovo ime i za njegov račun učestvuje u zaključivanju poslova na Berzi i kome je Upravni odbor Berze rešenjem izdao dozvolu za trgovinu;
- o CENOVNI INKREMENT - najmanje dozvoljeno uvećanje cene u odnosu na poslednju postignutu cenu za svaku vrstu hartija od vrednosti. Vrednost cenovnog inkrementa, odnosno pravila uvećanja cene, utvrđuje se u skladu sa ovim Pravilima;
- o ČLAN BERZE - pravno lice – brokersko dilersko društvo ili ovlašćena banke koje je pored uslova utvrđenih Zakonom i podzakonskim aktima za obavljanje delatnosti brokersko-dilerskog društva, ispunilo i uslove i kriterijume utvrđene Statutom Berze i kome je Upravni odbor Berze rešenjem dodelio status člana Berze;
- o DERIVATI - finansijski instrumenti – ugovori čija vrednost zavisi od cene predmeta ugovora, čiji su vrsta, količina, kvalitet i druga svojstva standardizovani, a njegov predmet mogu biti akcije, obveznice, strane valute, određena vrsta robe, berzanski indeksi i drugo;
- o ELEKTRONSKA KNJIGA
NALOGA - elektronska baza podataka formirana od naloga za trgovanje članova Berze ispostavljenih elektronskim putem u Belex, sa upisanim dodeljenim statusom naloga za trgovanje u skladu sa ovim Pravilima;
- o FJUČERS - finansijski instrument – ugovor, zaključen na Berzi između prodavca fjučersa i kupca fjučersa, pod uslovima koje je Berza utvrdila u standardima fjučersa, u kojem ugovorne strane utvrđuju vrednost predmeta ugovora, odnosno cenu fjučers ugovora;
- o HELP DESK - radna stanica službenika Berze sa instaliranom aplikacijom za trgovanje, a koju članovi Berze mogu koristiti za uošenje naloga za trgovanje u Belex, posredstvom službenika Berze, u slučajevima i na način utvrđen ovim Pravilima;

- HOMOGENIZACIJA - pretvaranje svih akcija iste vrste i iste klase u druge u smislu izjednačavanja različite nominalne vrednosti akcija, koja odgovara knjigovodstvenoj vrednosti, radi uvođenja u sekundarni promet akcija sa jednom nominalnom vrednošću;
- INDIKATIVNA CENA - preovlađujuća cena, odnosno aukcijska cena, odnosno cena na zatvaranju, postignuta na prethodnom trgovanju predmetnom hartijom od vrednosti u odnosu na koju se utvrđuje zona fluktuacije. Za prvo trgovanje hartijom od vrednosti, indikativna cena se utvrđuje u skladu sa ovim Pravilima;
- IZDAVALAC - lice koje je izdalo hartije od vrednosti ili druge finansijske instrumente, za koje se organizuje trgovanje na Berzi;
- KLIJENTSKA APLIKACIJA - softver koji je instaliran na klijentskim radnim stanicama za daljinsko trgovanje i trgovanje u Sali za trgovanje Berze;
- KOMISIJA ZA LISTING - Komisija za listing i kotaciju Beogradske berze, čije članove imenuje Upravni odbor Berze, a koja obavlja poslove koji se odnose na prijem hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata na listinge berzanskog tržišta i druge poslove utvrđene Pravilima, Statutom Berze i Pravilnikom o listingu i kotaciji;
- KORIGOVANA KNJIGOVODSTVENA VREDNOST AKCIJE - vrednost akcije koja se utvrđuje tako što se ukupna aktiva umanjuje za iznos gubitka i iznos ukupnih obaveza (obaveze, odloženi revalorizacioni dobitak, dugoročna rezervisanja i pasivna vremenska razgraničenja), podeljena sa izdatim brojem akcija izdavaoca, srazmerno njihovoj knjigovodstvenoj vrednosti;
- KORISNIK SISTEMA - Član Berze koji je ispunio uslove u skladu sa ovim Pravilima za korišćenje elektronskog sistema za trgovanje (Belex) i koga je Berza ovlastila da koristi elektronski sistem za trgovanje i preko ovlašćenih korisnika vrši transakcije na Berzi;
- KOTIRANA CENA - cena hartije od vrednosti objavljena u kursnoj listi Berze;
- KURSNA LISTA - izveštaj Berze koji sadrži podatke o hartijama od vrednosti kojima se trgovalo tog dana, količinama, cenama i promenama cena;
- LIČNA IDENTIFIKACIONA MAGNETNA KARTICA - legitimacioni bedž sa jedinstvenim identifikacionim kodom korisnika, kojim se omogućava ulaz/izlaz iz Sale za trgovanje Berze licu koje u skladu sa ovim Pravilima ima pravo ulaska u Salu za trgovanje Berze i koje je u obavezi da istu nosi i vidno istakne za vreme boravka u njoj;
- MARKET MEJKER - član Berze koji je ispunio Zakonom propisane uslove i koji je sa Berzom zaključio ugovor o market mejkingu kojim se obavezuje da na kontinuiranoj osnovi i za sopstveni račun, ispostavlja naloge kupovine i naloge prodaje za hartije od vrednosti na koje se ugovor odnosi, a pod uslovima iz ugovora u skladu sa ovim Pravilima;
- MARKET MEJKER IZDAVAOCA - član Berze koji je sa izdavaocem hartija od vrednosti zaključio ugovor o održavanju likvidnosti hartija od vrednosti svih ili određenih hartija od vrednosti koje je izdavalac iz ugovora izdao;
- NALOZI ZA TRGOVANJE - nalozi koje u skladu sa ovim Pravilima ispostavljaju članovi Berze na berzanskim sastancima za trgovanje određenom hartijom od vrednosti. Nalog za trgovanje iz grupe posebnih naloga ne može se koristiti ako njegova upotreba nije izričito utvrđena odlukom Upravnog odbora Berze ili ovim Pravilima, te termin "nalog za trgovanje" u tekstu ovih Pravila ne uključuje nalog iz grupe posebnih naloga;
- OPCIJA - finansijski instrument - opcijski ugovor je pravo kupca opcije naspram prodavca opcije da zahteva od prodavca opcije da na utvrđeni datum: a) isporuči (proda) predmet opcije (osnovni predmet) po izvršnoj ceni opcije (call-opcija sa isporukom predmeta opcije - osnovnog predmeta), ili b) primi isporuku (kupi) predmet opcije (osnovnog predmeta) po izvršnoj ceni opcije (put-opcija sa isporukom predmeta opcije - osnovnog predmeta), ili c) isplati (prema uslovima trgovine) razliku između tržišne cene predmeta opcije - osnovnog predmeta i izvršne cene opcije (call-opcija sa gotovinskom isplatom), ili d) isplati (prema uslovima trgovine) razliku između izvršne cene opcije i tržišne cene predmeta opcije - osnovnog predmeta (put-opcija sa gotovinskom isplatom);
- OVLAŠĆENI KORISNIK - Broker člana Berze – Korisnika sistema, koga je Korisnik sistema ovlastio za korišćenje klijentske aplikacije i koji je u skladu sa Pravilima obučan za korišćenje aplikacije za trgovanje o čemu poseduje potvrdu Berze i dozvolu za korišćenje registrovane radne stanice i kome je izdata SMART kartica;
- POKRIVENOST NALOGA KUPOVINE - osim ako ovim Pravilima nije drugačije regulisano, pokrivenost naloga kupovine podrazumeva novčana sredstva uplaćena na namenskom računu za kupovinu hartija od vrednosti do dana zakazane trgovine datom hartijom od vrednosti, kojima je moguće izvršiti obaveze iz naloga kupovine u celosti, a u skladu sa uslovima cene i količine-broja hartija od vrednosti iz naloga, i kojima nije moguće raspolagati u druge svrhe, osim u svrhe obaveza preuzetih po predmetnom nalogu kupovine o čemu član Berze-ovlašćeni posrednik kupca poseduje dokument/a propisana ovim Pravilima;

- POKRIVENOST NALOGA PRODAJE - osim ako ovim Pravilima nije drugačije regulisano, pokrivenost naloga prodaje podrazumeva provereno vlasništvo i status hartije od vrednosti (raspoloživost prodaje), do dana zakazane trgovine, kojima je moguće izvršiti obaveze iz naloga u celosti, a u skladu sa uslovima cene i količine-broja hartija od vrednosti iz naloga, i kojima nije moguće raspolagati u druge svrhe, osim u svrhe obaveza preuzetih po predmetnom nalogu prodaje;
- POMOĆNA RADNA STANICA - radna stanica u Sali za trgovanje Berze sa instaliranom aplikacijom za trgovanje, a koju članovi Berze mogu koristiti za samostalno unošenje naloga za trgovanje, u slučajevima i na način i pod uslovima utvrđenim ovim Pravilima;
- PRIMARNO TRGOVANJE - javna ponuda hartija od vrednosti u postupku izdavanja, koja se organizuje u skladu sa ovim Pravilima;
- PRIVILEGOVANA INFORMACIJA - poslovni podaci i informacije koje još nisu dostupne javnosti, a mogu uticati na cenu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata. Pod nejavnom informacijom podrazumeva se da informacija nije javno objavljena, odnosno istovremeno i jednako dostupna svim učesnicima na tržištu;
- REGISTROVANA RADNA STANICA - personalni računar sa karakteristikama utvrđenim od strane Berze, instaliran u boks članu Berze u Sali za trgovanje Berze ili u poslovnim prostorijama člana Berze, na kome je instalirana klijentska aplikacija i koju koriste lica koja imaju dozvolu za pristup i korišćenje Belexa, a u skladu sa uslovima i kriterijumima utvrđenim ovim Pravilima;
- SEKUNDARNO TRGOVANJE - svaka prodaja i kupovina hartija od vrednosti koja se vrši nakon njihovog izdavanja, koja se organizuje u skladu sa ovim Pravilima;
- SMART KARTICA - identifikaciona kartica kojom se vrši pristup i korišćenje sistema za daljinsko trgovanje;
- VARANT - pravo koje ima kupac varanta u odnosu na izdavaoca varanta da: a) zahteva od izdavaoca varanta da mu proda buduće emisije akcija po unapred utvrđenoj ceni (varant sa upisom) ili b) zahteva od izdavaoca varanta isplatu na utvrđeni datum razlike između: izvršne cene varanta i tržišne cene predmeta varanta - osnovnog predmeta (put varant), ili tržišne cene predmeta varanta - osnovnog predmeta i izvršne cene varanta (call varant);
- ZAKLJUČNICA - ugovor o kupoprodaji hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata, zaključen na Berzi;
- ZONA FLUKTUACIJE - najveće dozvoljeno odstupanje cene od indikativne cene hartije od vrednosti, odnosno raspon cena u okviru kojih je dozvoljeno zaključivanje transakcija na istom berzanskom sastanku.

II POSLOVI BERZE

Član 3.

Berza organizuje trgovanje hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima koje obuhvata sledeće poslove:

- 1) organizovanje javne ponude hartija od vrednosti i povezivanja ponude i tražnje hartija od vrednosti;
- 2) objavljivanje informacija o ponudi, tražnji i tržišnoj ceni hartija od vrednosti i drugih podataka značajnih za trgovinu hartijama od vrednosti;
- 3) utrdivanje i objavljivanje kursnih lista hartija od vrednosti;
- 4) obavljanje drugih poslova u skladu sa Zakonom.

Pored poslova iz stava 1. ovog člana, Berza obavlja i poslove:

- a) edukacije,
- b) izdavanja publikacija, časopisa i knjiga,
- c) plasmana informacija i publikacija u zemlji i inostranstvu,
- d) druge poslove u skladu sa Zakonom, podzakonskim aktima, ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Član 4.

Bliže odredbe o uslovima i načinu obavljanja poslova na Berzi utvrđuju se ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Za sve što odredbama ovih Pravila nije na poseban način regulisano za druge finansijske instrumente shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila koje se odnose na hartije od vrednosti.

III
MEĐUSOBNA PRAVA I OBAVEZE
ČLANA BERZE/BROKERA ČLANA BERZE I BERZE

Član 5.

Član Berze i njegovi ovlašćeni brokeri, koji su taj status stekli pozitivnim rešenjem Upravnog odbora Berze, u skladu sa odredbama Statuta Berze, neopozivo prihvataju sve odredbe ovih Pravila i akata donetih na osnovu ovih Pravila, kao i njihove izmene i dopune, te se obavezuju na poštovanje i sprovođenje istih.

Članovi Berze su dužni da svoja akta usklade sa aktima Berze, u roku od tri meseca od dana sticanja statusa člana Berze.

Obaveza člana Berze iz prethodnog stava važi i za sve izmene i dopune akata Berze.

Član 6.

Član Berze ima pravo:

- 1) da preko svog ovlašćenog brokera prisustvuje berzanskim sastancima i da trguje na Berzi;
- 2) da koristi slobodni berzanski prostor i raspoloživu berzansku opremu u skladu sa aktima Berze;
- 3) da koristi jedinstveni informacioni sistem Berze za trgovanje (u daljem tekstu: Belex) u skladu sa ovim Pravilima i aktima Berze;
- 4) na jednak pristup svim informacijama relevantnim za trgovinu na Berzi;
- 5) druga prava utvrđena ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Član 7.

Član Berze je dužan, naročito:

- 1) da se pridržava Zakona i odredbi zakona koje regulišu tržište hartija od vrednosti;
- 2) da plaća članarinu, proviziju od zaključenih poslova na Berzi i druge naknade utvrđene Tarifnikom Berze;
- 3) da se pridržava odredbi Statuta Berze i ovih Pravila, kao i drugih akata Berze i propisanih pravila ponašanja;
- 4) da savesno obavlja poslove na Berzi u skladu sa usvojenim kodeksom ponašanja, dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom;
- 5) da ne zloupotrebljava informacije koje nisu dostupne svim učesnicima na Berzi;
- 6) da prispeli nalog klijenta, odmah po proveru pokrivenosti naloga u skladu sa ovim Pravilima, ispostavi na trgovanje u skladu sa ovim Pravilima;
- 7) da izvršenje naloga iz prethodne tačke ovog stava odloži do isteka roka utvrđenog ovim Pravilima;
- 8) da ne učestvuje u veštačkom uspostavljanju cena hartija od vrednosti;
- 9) da dostavlja Berzi podatke o poslovima zaključenim van Berze, radi evidentiranja u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima i ovim Pravilima;
- 10) na zahtev Berze dostavlja informacije, podatke i izveštaje bitne za zaštitu javnih interesa i interesa investitora;
- 11) da Berzi dostavlja godišnji izveštaj o svom poslovanju i izveštaj o reviziji;
- 12) da prijavi Berzi brisanje povezanih lica i delatnosti kao i zahtev za osnivanje drugih pravnih lica;
- 13) da pribavi prethodno mišljenje Upravnog odbora Berze kada preduzima bilo kakve aktivnosti u pravcu promene delatnosti, spajanja, prodaje ili prenosa celog ili dela poslovanja ili otvaranja poslovne jedinice, u kom slučaju Upravni odbor Berze ceni da li bi date aktivnosti člana Berze mogle biti štetne za Berzu;
- 14) da odmah dostavi detaljan izveštaj Berzi u slučaju: promene načina poslovanja; promene adrese sedišta ili poslovnih jedinica; promeni podataka upisanih u sudski registar; nastanka mogućnosti da postane, ili je već postao insolventan; donošenja odluke o promeni visine akcionarskog kapitala; promene akcionara člana Berze koji imaju više od 10% akcija; promene učešća u upravljanju drugog pravnog lica; pokretanja postupka od strane nadležnog državnog organa protiv člana Berze; pokretanja postupka od strane druge berze protiv člana Berze; pokretanja postupka sanacije, stečaja ili likvidacije nad članom Berze; ograničavanja ili oduzimanja dozvole za rad, odnosno saglasnosti za trgovinu ili izmene ovlašćenja u ovim aktima od strane nadležnog organa; promene člana uprave člana Berze; u slučaju smrti, otpuštanja sa posla, odlaska u penziju i drugih oblika privremenog ili trajnog prestanka rada lica koja su dobila dozvolu za trgovanje na Berzi;
- 15) da pismeno obaveštava Berzu o svakoj promeni svojih ovlašćenja, prava, obaveza i odgovornosti u pravnom prometu, a naročito o promenama koje se odnose na uslove na osnovu kojih je stekao članstvo na Berzi;
- 16) da vodi dosije o svojim ovlašćenim brokerima u koji unosi podatke utvrđene odlukom Upravnog odbora Berze;
- 17) da se brine za ugled Berze pri javnom nastupanju, kao i u poslovanju na Berzi.

Član 8.

Član Berze je dužan uredno i u roku da izvršava finansijske i druge obaveze koje iz zaključenih transakcija ili odredaba Pravila, drugih opštih akata Berze ili Tarifnika Berze za njega proizlaze prema Berzi.

Član Berze je dužan da, kao osiguranje za uredno izvršavanje finansijskih obaveza, deponuje kod Berze instrumente obezbeđenja plaćanja koje odredi Direktor Berze svojom odlukom.

Berza je ovlašćena da aktivira instrumente obezbeđenja plaćanja iz stava 2. ovog člana ukoliko Član Berze o roku dospelosti, ne ispunjava obaveze u smislu stava 1. ovog člana.

Član 9.

Član Berze dužan je da u kancelarijama u kojima radi sa klijentima na vidnom mestu istakne potvrdu kojom dokazuje svoj status člana Berze. Ova potvrda je svojina Berze i mora se vratiti Berzi po prestanku statusa člana Berze.

Član Berze je dužan da utvrdi i na javnom mestu istakne svoje radno vreme sa klijentima.

Član Berze dužan je da svoje poslovne prostorije, kao i prostorije pravnog lica sa kojim ima zaključen ugovor da to pravno lice u njegovo ime i za njegov račun prima naloge klijenta, locira i obeleži na takav način da kod klijenata ne unosi zabunu sa kojim pravnim licem radi.

O zaključenom ugovoru iz prethodnog stava, član Berze je dužan da odmah, a najkasnije u roku od 24 sata od zaključenja ugovora, obavesti Berzu.

Za potrebe prijema naloga van sedišta člana Berze, član Berze može privremeno, ali ne duže od deset radnih dana, otvoriti privremenu kancelariju koju je dužan da označi u skladu sa prethodnim stavovima ovog člana.

O otvaranju kancelarije iz prethodnog stava ovog člana, član Berze je dužan da odmah obavesti Berzu i u obaveštenju obavezno navede pravni osnov korišćenja iste.

Ukoliko se poslovne prostorije člana Berze nalaze u okviru istog poslovnog prostora sa drugim pravnim licima, one se mogu odvojiti pregradnim zidovima, s tim što se na ulazu mora istaći ime firme, a službenici člana Berze moraju nositi bedževe sa oznakom firme člana Berze.

Član 10.

Svaki član Berze dužan je da prilagodi vođenje dokumentacije i da standardizuje obrasce prema formi koju propiše Berza.

Član 11.

Član Berze je dužan da uspostavi nadzor i kontrolu nad svojom službom, odeljenjem ili ovlašćenim zastupnikom koji radi na poslovima sa hartijama od vrednosti, kao i da imenuje lica koja će takav nadzor i kontrolu vršiti.

Član 12.

Član Berze je dužan da svojim aktima reguliše redosled ispostavljanja naloga klijenata na Berzi i utvrdi redosled po kome, na istom trgovanju, ispostavlja naloge klijenta; naloge svojih brokera, zaposlenih i članova uprave, kao i članova njihove uže porodice; naloge brokera drugih brokersko dilerskih društava i ovlašćenih banaka; kao i da utvrdi način postupanja sa nalozima kada član Berze nastupa kao diler i kao broker na istom trgovanju.

Član 13.

Član Berze ne sme, na štetu interesa i ugleda Berze i bilo kog člana Berze, davati savete, preporuke, izdavati i distribuirati pisane materijale, kao ni upotrebljavati medije.

Član 14.

Prava i obaveze brokera člana Berze proističu iz prava pravnog lica – člana Berze kojeg broker predstavlja, kao i iz vrste dozvole koju je broker dobio za trgovinu od strane Upravnog odbora Berze.

Pored prava i obaveza iz prethodnog stava ovog člana, broker člana Berze ima naročito sledeće obaveze:

- o da svoje poslovanje sa klijentima i na Berzi obavlja u skladu sa pravilima sigurnog i dobrog poslovanja;
- o da u poslovanju na Berzi i pri javnom nastupanju, čuva ugled Berze;
- o da ne zloupotrebi od Berze izdata lična identifikaciona dokumenta, a naročito da korišćenjem istih omogući trećim licima neovlašćeni pristup Belex-u i prostorijama Berze;
- o da upozorava Berzu o uočenim nepravilnostima u vezi sa Belex-om (tehničke greške, odnosno nedostaci).

IV VRSTE, USLOVI I NAČIN OBAVLJANJA TRGOVINE HARTIJAMA OD VREDNOSTI I DRUGIM FINANSIJSKIM INSTRUMENTIMA

Član 15.

Na Berzi se organizuje trgovina sledećim hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima:

- 1) akcijama,
- 2) dužničkim hartijama od vrednosti,
- 3) varantima za kupovinu akcija ili obveznica i drugih hartija od vrednosti koje daju pravo za kupovinu akcija ili obveznica,
- 4) derivatima,
- 5) depozitnim potvrdama,
- 6) drugim finansijskim instrumentima kojima se u skladu sa Zakonom može trgovati na Berzi.

Član 16.

Na Berzi se organizuje trgovanje hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentim, u okviru primarnog i sekundarnog trgovanja, posredstvom članova Berze, na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu.

Na berzanskom tržištu trguje se samo hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima koji su primljeni na listinge Berze utvrđene Pravilnikom o listingu i kotaciji Beogradske berze.

Na slobodno berzansko tržište, odlukom Direktora Berze ili rešenjem Komisije za listing i kotaciju uključuju se hartije od vrednosti koje ispunjavaju Zakonom propisane uslove, a u skladu sa ovim Pravilima.

V LISTING HARTIJA OD VREDNOSTI I UKLJUČENJE HARTIJA OD VREDNOSTI NA SLOBODNO BERZANSKO TRŽIŠTE

Član 17.

Poslove koji se odnose na prijem hartija od vrednosti na listinge berzanskog tržišta i druge poslove utvrđene ovim Pravilima, Statutom Berze i Pravilnikom o listingu i kotaciji, obavlja Komisija za listing i kotaciju (u daljem tekstu: Komisija za listing).

Odluku o prijemu i isključenju hartija od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta donosi Direktor Berze.

Hartija od vrednosti za koju je izdavalac podneo zahtev za prijem na listing, a ne ispunjava uslove utvrđene Pravilnikom o listingu i kotaciji, uključuje se na slobodno berzansko tržište rešenjem Komisije za listing.

Član 18.

Komisija za listing odlučuje o stavljanju hartije od vrednosti na berzansko tržište zavisno od vrste hartija od vrednosti, odnosno finansijskih instrumenata, vodeći računa naročito o sledećem:

- 1) vrsti i obimu ukupno izdatih hartija od vrednosti,
- 2) nominalnoj, knjigovodstvenoj i tržišnoj (ako se hartijom od vrednosti trgovalo na organizovanom tržištu) vrednosti izdatih hartija od vrednosti za koje se podnosi zahtev,
- 3) stepenu distribucije, odnosno broja hartija od vrednosti u opticaju, a čija vrednost i broj držalaca omogućavaju trgovanje tom hartijom,
- 4) dužini i rezultatu poslovanja izdavaoca,
- 5) visini kapitala izdavaoca,
- 6) broju akcionara i isplati dividende,
- 7) pokazateljima koji ukazuju na solventnost i likvidnost izdavaoca,
- 8) drugim kriterijumima propisanim Pravilnikom Berze o listingu i kotaciji.

Pravilnikom o listingu i kotaciji bliže su utvrđeni uslovi, način i postupak prijema hartija od vrednosti na berzansko tržište, dokumentacija koja se podnosi uz zahtev za prijem na berzansko tržište, kao i privremene obustave trgovanja i brisanja, odnosno isključenja hartija od vrednosti i finansijskih instrumenata sa berzanskog tržišta.

Član 19.

Komisija za listing neće razmatrati podneti zahtev izdavaoca, ako nisu uspunjeni uslovi utvrđeni Pravilnikom o listingu i kotaciji, kao i:

- 1) ukoliko je Komisija za hartije od vrednosti zabranila izdavaocu trgovinu hartijama od vrednosti zbog utvrđenih nepravilnosti u poslovanju hartijama od vrednosti;
- 2) ukoliko je Komisija za hartije od vrednosti izdala nalog izdavaocu za privremeno obustavljanje poslova koji se odnose na hartije od vrednosti;
- 3) ukoliko je Komisija za hartije od vrednosti objavila podatke o utvrđenim nezakonitostima kod izdavaoca;
- 4) kada je Komisija za listing ocenila da uključenjem hartija od vrednosti izdavaoca na berzansko tržište mogu nastati poremećaji na finansijskom tržištu;
- 5) kada je prenosivost hartija od vrednosti na bilo koji način ograničena;
- 6) kada se hartije od vrednosti nalaze na listingu druge berze u zemlji;
- 7) drugim slučajevima koji po oceni Komisije za listing mogu da ugroze stabilnost Berze i finansijskog tržišta.

U slučaju iz prethodnog stava ovog člana, Komisija za listing donosi rešenje o odbacivanju zahteva i obaveštava podnosioca zahteva i Direktora Berze o razlozima zbog kojih nije razmatrala zahtev za listing i kotaciju hartija od vrednosti.

Član 20.

Komisija za listing, rešenjem o prijemu hartije od vrednosti na listing Berze, određuje listing na kome će se hartija od vrednosti listirati, indikativnu cenu hartija od vrednosti za prvo naredno trgovanje, metod trgovanja hartijom od vrednosti, kao i način izražavanja cene dužničkih hartija od vrednosti u nalogima za trgovanje u smislu ovih Pravila. Berza sa izdavaocem zaključuje ugovor, čiju formu i sadržinu propisuje Direktor Berze.

Ugovorom iz prethodnog stava ovog člana regulišu se međusobna prava i obaveze Berze i izdavaoca, a posebno obaveze izdavaoca u vezi sa informisanjem i obaveštavanjem javnosti.

Član 21.

U slučaju odbijanja zahteva za prijem hartija od vrednosti na berzansko tržište, zbog ne ispunjavanja uslova i kriterijuma utvrđenih Pravilnikom o listingu i kotaciji, Komisija za listing donosi rešenje o odbijanju zahteva i o tome obaveštava podnosioca zahteva.

Rešenjem Komisije iz prethodnog stava, hartija od vrednosti uključuje se na slobodno berzansko tržište.

Član 22.

Na slobodno berzansko tržište uključuju se hartije od vrednosti:

- po rešenju Komisije za listing ako ne ispunjavaju uslove za berzansko tržište, ili
- po odluci Direktora Berze na osnovu zahteva za uključenje hartija od vrednosti na slobodno berzansko tržište, odnosno po službenoj dužnosti.

Uključivanje hartija od vrednosti na slobodno berzansko tržište vrši se odlukom Direktora Berze kojom se određuje deo slobodnog berzanskog tržišta na kome će se trgovati hartijom od vrednosti, indikativna cena hartija od vrednosti za prvo trgovanje, metod trgovanja hartijom od vrednosti, kao i način izražavanja cene dužničkih hartija od vrednosti u nalogima za trgovanje u smislu ovih Pravila. Berza sa izdavaocem zaključuje ugovor, čiju formu i sadržinu propisuje Direktor Berze.

Indikativna cena iz prethodnog stava utvrđuje se odlukom o uključivanju hartije od vrednosti na slobodno berzansko tržište u visini korigovane knjigovodstvene vrednosti akcije, odnosno u visini poslednje cene ostvarene na primarnom tržištu dužničkih hartija od vrednosti.

Član 23.

Berza na berzanskoj tabli i internet stranici Berze, javno objavljuje listu izdavaoca i vrste hartija od vrednosti koje je uključila na slobodno berzansko tržište, u roku od 2 (dva) dana od dana donošenja rešenja, odnosno odluke iz stava 1. prethodnog člana.

Član 24.

Trgovanje hartijama od vrednosti, u okviru slobodnog berzanskog tržišta organizuje se prema vrstama hartija od vrednosti, s tim da se posebnom oznakom obeležavaju akcije preduzeća u postupku stečaja.

Član 25.

Uz zahtev izdavaoca hartija od vrednosti za uključenje na slobodno berzansko tržište, podnosilac zahteva Berzi podnosi sledeću dokumentaciju:

- 1) Podatke o izdavaocu – naziv i sedište, zemlja-domicil u kojoj je registrovano sedište izdavaoca, datum osnivanja, telefon, internet adresa i e-mail, broj tekućeg računa, matični broj, PIB;
- 2) Prospekt izdavaoca za organizovano trgovanje na berzi, za distribuciju hartija od vrednosti, potpisan i overen od strane odgovornog lica izdavaoca, a koji sadrži elemente propisane aktom Komisije za hartije od vrednosti; Uz prospekt dostavlja se i kopija rešenja Komisije o odobrenju Prospekta;
- 3) dokument kojim se potvrđuje upis hartija od vrednosti u Centralni registar hartija od vrednosti (u daljem tekstu: Centralni registar) i otvaranje emisionog računa, izuzev u slučaju kada Berza isti već poseduje;
- 4) garanciju ako je emisija hartija od vrednosti garantovana;
- 5) odluku nadležnog organa izdavaoca o podnošenju zahteva za uključenje na slobodno berzansko tržište;
- 6) podatke o vrsti, klasi, seriji, CFI kodu i ISIN broju hartija od vrednosti i broju (količini) hartija od vrednosti za koje se podnosi zahtev;
- 7) kopiju Ugovora sa agentom ili pokroviteljem emisije, ako ga izdavalac ima.

Izuzetno od stava 1. tačke 2. ovog člana, izdavaoci hartija od vrednosti koji su iste izdali pre početka primene Zakona, uz zahtev za uključenje na slobodno berzansko tržište, podnose Berzi prospekt izdavaoca potpisan i overen od strane odgovornog lica izdavaoca, a koji sadrži elemente prospekta izdavaoca za organizovano trgovanje na berzi, za distribuciju hartija od vrednosti, propisane aktom Komisije za hartije od vrednosti, uključujući i poslednje bilansne podatke izdavaoca.

Uz zahtev za uključenje hartija od vrednosti na slobodno berzansko tržište podnosilac zahteva podnosi i Ugovor o uključanju na slobodno berzansko tržište, potpisan od strane izdavaoca.

Član 26.

Izdavalac čijim hartijama od vrednosti se trguje na slobodnom berzanskom tržištu ima sve obaveze obaveštavanja utvrđene za berzansko tržište, a koje se odnose na bitne događaje koji mogu uticati na cenu hartija od vrednosti, kao i obavezu inoviranja svog prospekta najmanje jednom godišnje.

Član 27.

Izdavalac čijim hartijama od vrednosti se trguje na slobodnom berzanskom tržištu, a ispunjava uslove za berzansko tržište, može da podnose Komisiji za listing zahtev za prijem na listing Berze sa dokumentacijom utvrđenom Pravilnikom o listingu i kotaciji.

Član 28.

Berza može privremeno obustaviti trgovanje svim ili određenim hartijama od vrednosti sa listinga Berze, odnosno sa slobodnog berzanskog tržišta:

- 1) ukoliko to zahteva izdavalac (kada očekuje objavljivanje informacija koje nisu dostupne javnosti a mogu uticati na cenu hartija od vrednosti; postojanja neregularnosti u poslovanju izdavaoca o čemu postoji nalaz ili preporuka nadležnih kontrolnih i inspeksijskih organa ili organizacija; kao i na osnovu odluke skupštine akcionara izdavaoca o uključanju u državni projekat prodaje hartija od vrednosti po posebnim metodama);
- 2) ukoliko trgovanje hartijom od vrednosti izaziva ili može izazvati poremećaj na tržištu;
- 3) ukoliko se to smatra neophodnim da bi se zaštili interesi i sigurnost učesnika u trgovanju;
- 4) ukoliko izdavalac krši akta Berze;
- 5) u drugim slučajevima utvrđenim ovim Pravilima i Pravilnikom o listingu i kotaciji Berze;

Trgovina određenom hartijom od vrednosti privremeno se obustavlja naročito u sledećim slučajevima:

- 1) zbog radnje koja ukazuje na manipulativnu aktivnost;
- 2) značajnijeg poremećaja u poslovanju izdavaoca;

- 3) očekivanja objavljivanja informacije za koju se pretpostavlja da bi mogla znatno da utiče na cenu hartije od vrednosti;
- 4) onemogućavanja prenosa vlasništva nad hartijom od vrednosti;
- 5) nastanka drugih okolnosti koje mogu dovesti do:
 - ugrožavanja uslova za trgovanje svim ili pojedinim hartijama od vrednosti,
 - štete za članove Berze, kupce i prodavce hartija od vrednosti i samu Berzu,
 - narušavanja poverenja u trgovinu hartijama od vrednosti;
- 6) utvrđivanja netačnosti u podacima i dokumentaciji dostavljenoj uz zahtev za prijem na berzansko, odnosno slobodno berzansko tržište;
- 7) u slučajevima prethodnom ili naknadnom kontrolom utvrđenih nepravilnosti.

Članovi Berze su dužni da po saznanju o nastanku činjenica ili okolnosti iz stava 1. i 2. ovog člana, odmah obaveste Berzu.

Član 29.

Privremena obustava trgovanja hartijama od vrednosti koje su na listingu Berze vrši se na način i po postupku utvrđenim Pravilnikom o listingu i kotaciji.

Privremena obustava trgovanja hartijama od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta traje do sticanja uslova za nastavak trgovine, a najduže šest meseci od dana donošenja rešenja Berze o privremenoj obustavi trgovine.

Rešenje iz prethodnog stava ovog člana donosi Direktor Berze, na predlog berzanskog kontrolora, odnosno na zahtev izdavaoca.

Protiv rešenja iz stava 3. može se izjaviti žalba Upravnom odboru Berze u roku od 8 (osam) dana od dana prijema rešenja, a žalba na rešenje ne odlaže izvršenje rešenja. Rešenje Upravnog odbora Berze je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Po ispunjenju uslova za nastavak trgovanja, rešenje o prestanku privremene obustave trgovanja hartijama od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta, donosi Direktor Berze.

Član 30.

Berza može isključiti hartije od vrednosti, odnosno brisati sa listinga berzanskog tržišta u slučajevima, na način i po postupku utvrđenim Pravilnikom o listingu i kotaciji.

Berza može isključiti hartije od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta:

- 1) ako izdavalac podnese Berzi zahtev za isključenje sa slobodnog berzanskog tržišta;
- 2) ako izdavalac povuče svoje hartije od vrednosti ili im istekne rok dospeća;
- 3) ako je nad pravnim licem koje je izdalo hartije od vrednosti otvoren postupak stečaja ili likvidacije;
- 4) na osnovu odluke Komisije za hartije od vrednosti.

Rešenje o isključenju hartije od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta donosi Direktor Berze, na predlog berzanskog kontrolora, odnosno na zahtev izdavaoca, odnosno odluke Komisije za hartije od vrednosti.

Protiv rešenja iz prethodnog stava može se izjaviti žalba Upravnom odboru Berze u roku od 8 (osam) dana od dana prijema rešenja, a žalba na rešenje ne odlaže izvršenje rešenja. Rešenje Upravnog odbora Berze je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

VI TRGOVINA NA BERZI

Član 31.

Javna ponuda hartija od vrednosti u postupku izdavanja (u daljem tekstu: primarno trgovanje) i svaka prodaja i kupovina hartija od vrednosti koja se vrši nakon njihovog izdavanja (u daljem tekstu: sekundarno trgovanje) organizuje se za hartije od vrednosti na zvaničnim berzanskim sastancima u okviru berzanskog tržišta i berzanskim sastancima u okviru slobodnog berzanskog tržišta (u daljem tekstu: berzanski sastanak).

Sekundarno trgovanje hartijama od vrednosti organizuje se za sve hartije od vrednosti u skladu sa Zakonom, podzakonskim aktima i ovim Pravilima.

Hartijom od vrednosti kojom se trguje na berzanskom ili slobodnom berzanskom tržištu Berze, ne može se trgovati na drugom organizovanom tržištu u zemlji.

Ukoliko je izdavalac izdao više hartija od vrednosti iste vrste i iste klase, svim ovim hartijama od vrednosti se trguje na istom tržištu Berze.

U slučaju da je izdavalac izdao više emisija akcija, iste vrste i iste klase, a koje se razlikuju po nominalnoj vrednosti, odnosno knjigovodstvenoj vrednosti, njihov sekundarni promet može se vršiti nakon izvršene homogenizacije, koja se usklađuje sa podacima iz Centralnog registra. Izuzetno, do izvršene homogenizacije akcija, može se vršiti sekundarni promet one emisije akcija sa kojom će se izvršiti homogenizacija ostalih serija akcija.

Izdavalac hartije od vrednosti kojom se trguje na Berzi, dužan je da prethodno obavesti Berzu o podnošenju zahteva za prijem njegovih hartija od vrednosti na inostranu berzu.

Primarno trgovanje hartijama od vrednosti organizuje se samo na zatev izdavaoca hartije od vrednosti metodom koju on odredi svojim zahtevom, a u skladu sa ovim Pravilima.

Član 32.

Trgovina hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima odvija se u informacionom sistemu Berze – elektronskoj platformi za trgovanje (u daljem tekstu: Belex), ili na drugi način koji svojom odlukom utvrdi Upravni odbor Berze, a po metodama utvrđenim ovim Pravilima.

Berzanski sastanci u smislu stava 1. prethodnog člana održavaju se svakog radnog dana u vremenu od 9,00 do 14,00 sati.

Kalendar berzanskih sastanaka za pojedino tržište, listing ili hartiju od vrednosti utvrđuje se godišnjim planom koji donosi Upravni odbor Berze.

Direktor Berze, po ovlašćenju Upravnog odbora Berze, svojom odlukom može za pojedino tržište, listing ili hartiju od vrednosti utvrditi i drugačiji kalendar berzanskih sastanaka od onih utvrđenih stavom 2. ovog člana. Odluka Direktora Berze objavljuje se na internet stranici Berze i berzanskoj tabli i stupa na snagu 8 (osam) dana od dana objavljivanja.

Član 33.

Dužinu trajanja faza trgovanja u okviru pojedinog metoda trgovanja, odnosno vreme početka, trajanja i kraja pojedinih faza u okviru određenog metoda trgovanja, utvrđuje direktor sektora Berze za poslove trgovanja, svojom odlukom, za svako pojedino tržište, odnosno hartiju od vrednosti.

Član 34.

Pravo prisustva u Sali za trgovanje Berze imaju:

- o na osnovu odluke Direktora - ovlašćeni službenici Berze,
- o berzanski kontrolor,
- o brokeri članova Berze,
- o ovlašćeni predstavnici Komisije za hartije od vrednosti i drugih državnih organa, organizacija i institucija.

Sva lica u Sali za trgovanje, za vreme berzanskog sastanka, moraju da imaju vidljivo istaknute lične identifikacione magnetne kartice koje izdaje Berza.

Bliže uslove za ulazak u Salu za trgovanje Berze, formu, oblik i način izdavanja i korišćenja ličnih identifikacionih kartica propisuje posebnim aktom Upravni odbor Berze.

Nalozima za trgovanje

Član 35.

Članovi Berze dužni su da primaju i u svemu postupaju sa nalogima za trgovanje klijenata u skladu sa Zakonom, podzakonskim aktima, ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Odredbe prethodnog stava naročito se odnose na način prijema naloga za trgovanje, elemente naloga za trgovanje, kao i način rukovanja primljenim nalogima klijenata.

U slučaju kada klijent ispostavlja nalog za trgovanje telefonom, član Berze je dužan da obezbedi tonski zapis prijema naloga za trgovanje, a da isti bude potvrđen pisanim nalogom za trgovanje do dana ispostavljanja istog na Berzu.

Tonski zapis iz prethodnog stava, član Berze je dužan da čuva u svojoj dokumentaciji (arhivi) najmanje do prijema pisanog naloga iz prethodnog stava ovog člana.

Član 36.

Članovi Berze ispostavljaju naloge za trgovanje na Berzi u skladu sa ovlašćenjima sadržanim u rešenju o sticanju statusa člana Berze i rešenju o izdavanju dozvole za trgovanje njegovom ovlašćenom brokeru.

Naloge iz prethodnog stava ovog člana član Berze ispostavlja u svoje ime a za račun klijenta, odnosno u ime i za račun klijenta (brokerski poslovi) ili u svoje ime i za svoj račun (dilerski poslovi).

Član 37.

Nalog za trgovanje koji član Berze ispostavlja na Berzi u svoje ime, a za račun klijenta, može biti ispostavljen isključivo na osnovu naloga klijenta.

Nalog za trgovanje u smislu prethodnog stava ovog člana, član Berze dužan je da ispostavi na Berzi odmah, po proveru pokrivenosti naloga klijenta u skladu sa ovim Pravilima, ukoliko je berzanski sastanak za hartiju od vrednosti u toku u trenutku prijema naloga, odnosno na prvom narednom berzanskom sastanku, osim ukoliko klijent u nalogu za trgovanje ne odredi drugačije.

Član Berze dužan je da na Berzi ispostavlja naloge klijenata po redosledu kojim ih je primio ako drugačije nije određeno ovim Pravilima.

Član 38.

Nalozima za trgovanje koje član Berze ispostavlja na Berzi moraju biti u potpunosti pokriveni (100%), a u skladu sa uslovima cene i količine iz svakog pojedinačnog naloga, bez obzira da li se radi o nalogima kupovine ili nalogima prodaje.

Član Berze dužan je da pre ispostavljanja naloga za trgovanje na Berzi proverí njegovu pokrivenost što podrazumeva:

1. pokrivenost naloga kupovine – novčana sredstva uplaćena na namenskom računu za kupovinu hartija od vrednosti do dana zakazane trgovine datim hartijama od vrednosti, kojima je moguće izvršiti obaveze iz naloga kupovine u celosti, a u skladu sa uslovima cene i količine-broja hartija od vrednosti iz naloga, i kojima nije moguće raspolagati u druge svrhe, osim u svrhe obaveza preuzetih po predmetnom nalogu kupovine o čemu član Berze-ovlašćeni posrednik kupca poseduje: pismeno ovlašćenje nalogodavca za isključivo raspolaganje sredstvima na navedenom namenskom računu, overeno od strane banke kod koje je otvoren predmetni namenski račun. Sastavni deo pismenog ovlašćenja je potvrda poslovne banke o visini sredstava na namenskom računu i/ili kopija izvoda stanja na navedenom namenskom računu;
2. pokrivenost naloga prodaje – provereno vlasništvo i status hartija od vrednosti (raspoloživost prodaje), do dana zakazane trgovine, kojima je moguće izvršiti obaveze iz naloga u celosti, a u skladu sa uslovima cene i količine-broja hartija od vrednosti iz naloga, i kojima nije moguće raspolagati u druge svrhe, osim u svrhe obaveza preuzetih po predmetnom nalogu prodaje.

Član Berze u potpunosti je odgovoran za postupanje sa nalogima za trgovanje i odgovara za štetu koju prouzrokuje klijentu svojim nepravilnim, neodgovornim ili nemarnim postupanjem sa njegovim nalogom.

Član 39.

Naloge za trgovanje članovi Berze ispostavljaju elektronskim putem u Belex, ili ukoliko je trgovanje hartijama od vrednosti organizovano van Belex-a, članovi Berze ispostavljaju naloge za trgovanje na propisanom obrascu neposrednom predajom naloga za trgovanje ovlašćenom službeniku Berze.

Član Berze naloge za trgovanje ispostavlja u Belex preko registrovane radne stanice instalirane u boksu člana Berze u Sali za trgovanje Berze, odnosno sedištu ili poslovnoj jedinici člana Berze.

Obrasce naloga u smislu ovog člana utvrđuje posebnom odlukom Direktor Berze.

Član 40.

Član Berze dužan je da primljene naloge za trgovanje za račun klijenata ispostavi pre ispostavljanja sopstvenog naloga za trgovanje, kao i naloga za trgovanje za račun:

- lica zaposlenih kod člana Berze,
- osnivača člana Berze,
- fizičkih i pravnih lica povezanih sa gore navedenim licima.

Pod fizičkim i pravnim licima u smislu alineje 3. prethodnog stava naročito se smatraju zavisna društva člana Berze, bračni drugovi lica iz alineje 1. i 2. prethodnog stava, njihovi srodnici u pravoj liniji i srodnici do 2. stepena pobočnog srodstva, kao i bračni drugovi ovih lica.

Član 41.

Elementi naloga za trgovanje su:

- a) oznaka hartije od vrednosti (ime ili simbol),
- b) oznaka vrste transakcije (kupi ili prodaj),
- c) oznaka vrste naloga po ceni,
- d) količina hartija od vrednosti,
- e) oznaka vremenskog trajanja naloga,
- f) datum ispostavljanja naloga,
- g) jedinstvena identifikacija člana Berze (nalogodavca),
- h) oznaka broja naloga iz knjige naloga člana Berze (nalogodavca) - za naloge koji se ispostavljaju elektronski,
- i) identifikacija autentičnog klijenta iz naloga za trgovanje, ukoliko je to utvrđeno usaglašenim procedurama između Berze i Centralnog registra – za naloge koji se ispostavljaju elektronski,
- j) oznaka visine provizije – za naloge koji se ispostavljaju elektronski,
- k) oznaka metoda trgovanja - za naloge koji se ispostavljaju neposredno na berzanski pult,
- l) oznaka tržišta (berzansko ili slobodno berzansko) - za naloge koji se ispostavljaju neposredno na berzanski pult,
- m) drugi elementi utvrđeni odlukom Upravnog odbora Berze.

Vrstu i elemente naloga, kao i minimalni iznos na koji nalog može da glasi propisuje Upravni odbor Berze.

Član 42.

U trgovanju hartijama od vrednosti, članovi Berze mogu ispostavljati sledeće vrste naloga:

- a) po veličini:
 - pojedinačni nalog klijenta,
 - zbirni nalog (skup naloga jednakih po vrsti transakcije, vrsti cene i ceni, vremenu trajanja i uslovima količine);
- b) po vrsti transakcije:
 - kupiti,
 - prodati;
- c) po vremenu trajanja:
 - dnevni,
 - do određenog dana, u roku trajanja najduže 90 dana,
 - do opoziva - rok trajanja 90 dana;
- d) po ceni:
 - limit nalog,

- tržišni nalog, koji po vremenu trajanja može da bude samo - dnevni;
- e) nalog za povlačenje;
- f) posebni:
 - sve ili ništa,
 - nalog za promenu naloga,
 - nalog sa skrivenom ukupnom količinom,
 - nalog za minimalno izvršenje,
 - sve ili ništa trenutno,
 - stop nalog,
 - na otvaranju,
 - na zatvaranju.

Vrste i način ispostavljanja naloga koje član Berze može ispostaviti na Berzi u zavisnosti od vrste hartija od vrednosti, metode trgovanja, faze trgovanja i drugih uslova, svojom odlukom utvrđuje Upravni odbor Berze, ako isti već nisu utvrđeni ovim Pravilima.

Nalog za trgovanje iz grupe posebnih naloga ne može se koristiti ako njegova upotreba nije izričito utvrđena odlukom Upravnog odbora Berze ili ovim Pravilima, te u daljem tekstu ovih Pravila termin "nalog za trgovanje" ne uključuje nalog iz grupe posebnih naloga.

Upravni odbor Berze, svojom odlukom, može propisati i druge vrste naloga za trgovanje.

Član 43.

U nalogu za trgovanje:

- 1) cene akcija na berzanskom, odnosno slobodnom berzanskom tržištu izražavaju se u dinarima u celom broju, osim ukoliko nije drugačije utvrđeno rešenjem Komisije za listing, odnosno odlukom Direktora Berze;
- 2) cene dužničkih hartija od vrednosti izražavaju se u:
 - o procentu njihove nominalne vrednosti, izraženom sa dva decimalna mesta, ili
 - o dinarima, u celom ili decimalnom broju.

O načinu izražavanja cene dužničkih hartija od vrednosti u nalogu za trgovanje, odluku donosi Komisija za listing ili Direktor Berze i iste predstavljaju sastavni deo rešenja o prijemu hartija od vrednosti na berzansko tržište, odnosno rešenja ili odluke o uključivanju hartija od vrednosti na slobodno berzansko tržište.

Na izražavanje cene drugih finansijskih instrumenata u nalogu za trgovanje shodno se primenjuje odredba ovog člana, stava 1. tačke 1.

Direktor Berze donosi odluku o vrednosti minimalnih cenovnih inkrementacija (*tick size*) za svaku vrstu hartije od vrednosti, odnosno pravila uvećanja cene u odnosu na poslednju postignutu cenu za svaku vrstu hartije od vrednosti.

Član 44.

U skladu sa uslovima cene iz naloga za trgovanje, ukoliko je za trgovanje hartijama od vrednosti utvrđena zona fluktuacije, svim ispostavljenim nalogima za trgovanje u Belex-u se dodeljuje status.

Limit nalozi mogu biti u jednom od sledećih statusa:

- a) aktivni – limit nalozi koji sadrže cenu u okviru utvrđene zone fluktuacije, ili
- b) neaktivni – limit nalozi koji sadrže cenu van okvira utvrđene zone fluktuacije.

Tržišni nalozi mogu biti samo i isključivo u aktivnom statusu.

U zavisnosti od dodeljenog statusa, nalozi za trgovanje upisuju se u elektronsku knjigu naloga sa statusom aktivnih, odnosno neaktivnih naloga.

Samo aktivni nalozi učestvuju u trgovanju na berzanskom sastanku.

Za svaki novi zakazani berzanski sastanak, Belex vrši automatsku proveru i izmenu statusa naloga zatečenih u Belex-u, a u skladu sa novom indikativnom cenom, odnosno novim rasponom zone fluktuacije za zakazani berzanski sastanak.

Član 45.

Sve ispostavljene naloge za trgovanje, Belex obeležava jedinstvenom vremenskom oznakom prijema naloga za trgovanje i jedinstvenim identifikacionim brojem pod kojim je ispostavljen nalog za trgovanje evidentiran u Berzinoj elektronskoj knjizi naloga.

Za trgovanja hartijama od vrednosti van Belex-a, ispostavljeni nalozi za trgovanje smatraju se istovremeno ispostavljenim, osim ukoliko to nije drugačije utvrđeno pravilima metode trgovanja.

Član 46.

Član Berze može u Belex da unosi naloge za trgovanje putem pomoćnih radnih stanica u Sali za trgovanje Berze, u slučaju kada:

- je registrovana radna stanica u boksu člana Berze u Sali za trgovanje Berze, odnosno u poslovnim prostorijama člana Berze - neispravna, ili
- je usled nestanka električne energije ili drugih opravdanih razloga došlo do prekida telekomunikacionih veza između Berze i člana Berze, ili
- ako član Berze nema brokerski boks u Sali za trgovanje iz razloga nemogućnosti Berze da mu obezbedi korišćenje istog.

Direktor Berze svojom odlukom utvrđuje bliže uslove za korišćenje pomoćnih radnih stanica u Sali za trgovanje Berze, a njihovo korišćenje odobrava direktor sektora Berze za poslove trgovanja na osnovu podnetog pisanog zahteva člana Berze.

Za eventualnu grešku pri unosu naloga za trgovanje iz stava 1. ovog člana, odgovara član Berze.

Član 47.

Čitko popunjene naloge za trgovanje člana Berze neposredno predate službeniku Berze u pisanoj formi, u Belex može da unosi službenik Berze sa svoje radne stanice (help desk-a) na izričiti zahtev člana Berze:

- kada su sve raspoložive pomoćne radne stanice u Sali za trgovanje Berze zauzete u smislu prethodnog člana ovih Pravila, ili
- iz drugih opravdanih razloga.

Direktor Berze svojom odlukom utvrđuje bliže uslove za korišćenje help desk-a u Sali za trgovanje Berze, a njihovo korišćenje odobrava direktora sektora Berze za poslove trgovanja na osnovu podnetog pisanog zahteva člana Berze.

Za eventualnu grešku pri unosu naloga za trgovanje iz stava 1. ovog člana, odgovara službenik Berze, odnosno Berza.

Za poslove iz stava 1. ovog člana, član Berze plaća Berzi naknadu propisanu Tarifnikom Berze.

Član 48.

Podaci sadržani u nalogu za trgovanje člana Berze, smatraju se poverljivim i dostupni su isključivo ovlašćenim licima zaposlenim na Berzi, kao i licima kojima po zakonu ove informacije mogu biti dostupne.

Član 49.

Članovima Berze je zabranjeno ispostavljanje naloga za trgovanje:

- o kojima se zloupotrebljava tržište u smislu stvaranja privilegovanog položaja bilo kog učesnika na tržištu,
- o na osnovu privilegovanih (insajd) informacija,
- o kojima se vrši manipulacija na tržištu.

Član 50.

Ispostavljeni nalozi za trgovanje povlače se ispostavljanjem naloga za povlačenje.

Član Berze može u svakom trenutku u toku berzanskog sastanka povlačiti prethodno ispostavljene naloge za trgovanje, odnosno nerealizovane količine iz prethodno ispostavljenih naloga za trgovanje, osim kada je nalog u fazi realizacije, odnosno kada to pravilima metode trgovanja predmetnom hartijom od vrednosti nije dozvoljeno.

Berza može povući naloge za trgovanje člana Berze u sledećim slučajevima:

- a) prilikom zaustavljanja, odnosno suspenzije ili trajnog obustavljanja trgovanja,
- b) prilikom suspenzije člana Berze,
- c) po pisanom ovlašćenju člana Berze, ukoliko usled nestanka električne energije, prekida telekomunikacionih veza ili drugog opravdanog razloga dođe do prekida u telekomunikacionoj vezi Berze i člana Berze,
- d) u drugim slučajevima u skladu sa ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Zaključnica

Član 51.

Po uparivanju naloga za trgovanje zaključuje se transakcija i izrađuje se zaključnica u formi i na način utvrđen ovim Pravilima.

Obrazac zaključnice propisuje Upravni odbor Berze.

Primarno trgovanje

Član 52.

U primarnom trgovanju hartijama od vrednosti, u skladu sa ovim Pravilima, na berzanskim sastancima primenjuju se tri metoda trgovanja:

1. metod proporcionalne prodaje,
2. metod kontinuirane prodaje, ili
3. metod višestruke cene.

Upravni odbor Berze utvrđuje i javno objavljuje opšte kriterijume za primenu metode za trgovanje iz prethodnog stava.

Metod proporcionalne prodaje

Član 53.

Metod proporcionalne prodaje koristi se u primarnoj prodaji hartija od vrednosti koja se organizuje u toku jednog ili više berzanskih sastanaka, u skladu sa odlukom o izdavanju hartije od vrednosti čija se prodaja organizuje ovim metodom, a najkasnije do roka utvrđenog u javnom pozivu za upis i uplatu hartija od vrednosti.

Cena hartije od vrednosti koja se prodaje ovim metodom ne utvrđuje se na berzanskom sastanku, već odlukom izdavaoca o izdavanju hartije od vrednosti.

U primarnoj prodaji ovim metodom, na strani prodaje učestvuje samo i isključivo jedan limit naloga prodaje koji sadrži cenu utvrđenu odlukom iz prethodnog stava ovog člana.

Svaki član Berze može ispostaviti neograničeni broj limit naloga kupovine.

Član 54.

Nalozi kupovine realizuju se u celosti samo ukoliko je zbir količina iz svih naloga kupovine manji od količine iz naloga ponude.

Ukoliko je zbir količina iz svih naloga kupovine veći od količine iz naloga ponude, proporcija u realizaciji naloga kupovine utvrđuje se na bazi učešća količine iz pojedinačnog naloga kupovine u ukupnom zbiru količina svih naloga kupovine.

Sve transakcije zaključene primenom ove metode, u toku istog berzanskog sastanka zaključuju se po jedinstvenoj ceni.

Član 55.

Za preostali iznos količine iz naloga ponude u smislu stava 1. prethodnog člana, prodaja se može ponoviti primenom iste metode kada se obračun kotirane cene za novi berzanski sastanak prilagođava broju dana do dana dospeća.

Član 56.

Metoda proporcionalne prodaje sastoji se iz sledećih faza:

1. prijem naloga – period u kome članovi Berze ispostavljaju naloge za trgovanje,
2. aukcija – vremenski trenutak rasporeda količina po ispostavljenim nalogima kupovine, u skladu sa pravilima metode, i
3. zaključivanje transakcija.

Vreme početka i kraja, odnosno dužinu trajanja pojedinih faza iz prethodnog stava, utvrđuje Direktor Berze svojom odlukom.

Metod kontinuirane prodaje

Član 57.

Metod kontinuirane prodaje koristi se u primarnoj prodaji hartija od vrednosti koja se organizuje u toku jednog ili više berzanskih sastanaka, u skladu sa odlukom o izdavanju hartije od vrednosti čija se prodaja organizuje ovim metodom, a najkasnije do roka utvrđenog u javnom pozivu za upis i uplatu hartija od vrednosti.

Član 58.

Cena hartije od vrednosti koja se prodaje ovim metodom trgovanja ne utvrđuje se na berzanskom sastanku već je utvrđena odlukom izdavaoca o izdavanju hartije od vrednosti.

U primarnoj prodaji ovim metodom, na strani prodaje učestvuje samo i isključivo jedan limit naloga prodaje koji sadrži cenu utvrđenu odlukom iz prethodnog stava ovog člana.

Svaki član Berze može ispostaviti neograničen broj limit naloga kupovine.

Član 59.

Ispostavljeni nalozi kupovine realizuju se u celosti po kriterijumu vremena ispostavljanja u Belex i to sve dok u nalogu prodaje postoji raspoloživa količina za prodaju.

Ukoliko je količina u nalogu kupovine veća od raspoložive količine u nalogu prodaje, zaključuje se transakcija sa količinom jedankom raspoloživoj količini iz naloga prodaje.

Sve transakcije zaključene primenom ovog metoda, u toku istog berzanskog sastanka zaključuju se po jedinstvenoj ceni.

Ukoliko je prodaja organizovana u vremenskom periodu dužem od jednog dana, obračun kotirane cene za novi berzanski sastanak prilagođava se broju dana do dana dospeća.

Član 60.

Metod kontinuirane prodaje sastoji se iz jedinstvene faze kontinuirane prodaje, odnosno prijema naloga i zaključivanja transakcija, tokom koje članovi Berze ispostavljaju naloge za trgovanje.

Metod višestruke cene

Član 61.

Metod višestruke cene koristi se u primarnoj prodaji hartija od vrednosti koja se organizuje u toku jednog ili više berzanskih sastanaka, u skladu sa odlukom o izdavanju hartije od vrednosti čija se prodaja organizuje ovim metodom, a najkasnije do roka utvrđenog u javnom pozivu za upis i uplatu hartija od vrednosti.

Član 62.

Cena hartije od vrednosti koja se prodaje ovim metodom utvrđuje se na berzanskom sastanku, u skladu sa odlukom o izdavanju hartije od vrednosti.

Odluka iz prethodnog stava obavezno mora da sadrži, alternativno:

1. minimalnu cenu, izraženu u apsolutnom iznosu u dinarima, ili procentu nominalne vrednosti ili
2. maksimalnu diskontnu ili kamatnu stopu.

Cene iz prethodnog stava predstavljaju minimalnu cenu po kojoj se može vršiti primarna prodaja, odnosno zaključivati transakcije.

U primarnoj prodaji ovim metodom, na prodajnoj strani učestvuje samo i isključivo jedan limit nalog prodaje koji sadrži cenu utvrđenu u skladu sa odredbama stava 1. i 2. ovog člana.

Svaki član Berze može ispostaviti neograničen broj limit ili tržišnih naloga kupovine.

Član 63.

Metod višestruke cene sastoji se iz sledećih faza:

1. prijem naloga – period u kojem članovi Berze ispostavljaju naloge za trgovanje,
2. aukcija – vremenski trenutak utvrđivanja cene, odnosno cena, u skladu sa pravilima metoda, i
3. zaključivanje transakcija.

Član 64.

Cena se utvrđuje na bazi ispostavljenih naloga za trgovanje.

Postupak utvrđivanja cene (algoritam) sastoji se iz sledećih koraka:

1. utvrđivanje ukupne količine hartija od vrednosti u svim limit nalogima kupovine,
2. utvrđivanje ukupne količine hartija od vrednosti u svim tržišnim nalogima kupovine,
3. od količine hartija od vrednosti iz limit naloga prodaje oduzima se ukupna količina iz svih tržišnih naloga kupovine,
4. količina raspoloživih hartija od vrednosti, predstavljena kao rezultat algoritamskog koraka 3, namenjen je za realizaciju limit naloga kupovine po cenama koje su sadržane u limit nalogima kupovine,
5. ukoliko je količina raspoloživih hartija od vrednosti, predstavljena kao rezultat algoritamskog koraka 3, manja od ukupne količine iz svih ispostavljenih limit naloga kupovine, prednost pri realizaciji limit naloga kupovine imaju nalozi sa većom cenom, osim u slučaju jednake cene kada se vrši proporcionisanje limit naloga kupovine prema količini iz svakog od njih,
6. ukoliko je količina raspoloživih hartija od vrednosti, predstavljena kao rezultat algoritamskog koraka 3, veća od ukupne količine iz svih limit naloga kupovine, svi limit nalozi kupovine realizuju se po cenama koje su u njima sadržane,
7. ukoliko nema tržišnih naloga kupovine, limit nalozi kupovine se realizuju u skladu sa algoritamskim koracima 5 i 6,
8. ukoliko nema limit naloga kupovine, tržišni nalozi kupovine realizuju se u celosti po ceni iz odluke o emisiji,
9. ukoliko je u slučaju iz algoritamskog koraka 8, ukupna količina iz svih naloga kupovine veća od količine iz naloga ponude, prednost pri realizaciji tržišnih naloga kupovine imaju nalozi veći po količini, osim u slučaju jednake količine u svakom od njih, kada se vrši proporcionisanje tržišnih naloga,
10. izračunavanje prosečne ponderisane cene realizacije limit naloga kupovine,
11. po prosečnoj ponderisanoj ceni realizacije limit naloga kupovine, realizuju se svi tržišni nalozi.

Član 65.

Ukoliko je prodaja organizovana u vremenskom periodu dužem od jednog dana, obračun kotirane cene za novi berzanski sastanak prilagođava se broju dana do roka utvrđenog u javnom pozivu za upis i uplatu hartija od vrednost, a u skladu sa članom 62. ovih Pravila.

Član 66.

U kursnoj listi Berze, za hartije od vrednosti kojima se trguje metodom višestruke cene, objavljuje se prosečna ponderisana cena.

Sekundarno trgovanje

Član 67.

Sekundarno trgovanje hartijama od vrednosti u skladu sa ovim Pravilima, na berzanskim sastancima, može biti organizovano sledećom metodom trgovanja:

1. metod preovlađujuće cene sa jednom ili više aukcija dnevno,
2. metod kontinuiranog trgovanja, i
3. metod minimalne cene - samo u sekundarnom trgovanju akcijama na slobodnom berzanskom tržištu, u skladu sa ovim Pravilima.

Član 68.

Za sekundarno trgovanje hartijama od vrednosti utvrđuje se zona fluktuacije.

Zona fluktuacije predstavlja najveće dozvoljeno odstupanje cene od indikativne cene hartije od vrednosti, odnosno raspon cena u okviru kojih je dozvoljeno zaključivanje transakcija na istom berzanskom sastanku.

Samo nalozi sa aktivnim statusom učestvuju u trgovanju na predmetnom berzanskom sastanku.

Član 69.

Za prvo trgovanje hartijama od vrednosti, odnosno za svako naredno trgovanje predmetnom hartijom od vrednosti do zaključivanja prve transakcije (u daljem tekstu: prvo trgovanje), indikativna cena utvrđena je:

- rešenjem o prijemu na listing Berze u skladu sa odredbom člana 20. ovih Pravila,
- rešenjem, odnosno odlukom o uključivanju hartije od vrednosti na slobodno berzansko tržište u visini korigovane knjigovodstvene vrednosti akcije ili u visini poslednje cene ostvarne na primarnom tržištu dužničkih hartija od vrednosti.

Član 70.

Za prvo trgovanje zona fluktuacije utvrđuje se u odnosu na indikativnu cenu u rasponu od:

- a) -20% do +50%, u trgovanju akcijama, odnosno
- b) +/-10% u trgovanju ostalim hartijama od vrednosti.

Ukoliko na tri berzanska sastanka uzastopno nije moguće utvrditi cenu hartije od vrednosti u okviru utvrđene zone fluktuacije, Direktor Berze može svojom odlukom promeniti raspon zone fluktuacije.

Član 71.

Za naredna trgovanja indikativnu cenu predstavlja:

- o preovlađujuća cena, utvrđena na prethodnom berzanskom sastanku – kod metode preovlađujuće cene, odnosno
- o cena na zatvaranju, utvrđena na prethodnom berzanskom sastanku – kod metode kontinuiranog trgovanja.

Član 72.

Za naredna trgovanja, zona fluktuacije utvrđuje se jedinstveno u rasponu od :

- a) +/-20%, u trgovanju akcijama,
- b) +/-10% u trgovanju dužničkim hartijama od vrednosti.

Ukoliko se trgovanje pojedinim hartijama od vrednosti organizuje metodom preovlađujuće cene najmanje jednom, svakog radnog dana, Direktor Berze može redefinisati zonu fluktuacije.

Ukoliko na tri berzanska sastanka uzastopno nije moguće utvrditi cenu hartije od vrednosti u okviru utvrđene zone fluktuacije, Direktor Berze može svojom odlukom promeniti raspon zone fluktuacije.

Metod preovlađujuće cene

Član 73.

Sekundarno trgovanje metodom preovlađujuće cene sastoji se iz sledećih faza:

- 1) predotvaranje – vremenski period namenjen za ispostavljanje i prijem naloga članova Berze,
- 2) aukcija – vremenski trenutak u kome se utvrđuje preovlađujuća cena,
- 3) trgovanje – vremenski trenutak u kome se zaključuju transakcije po preovlađujućoj ceni i/ili
- 4) trgovanje na zatvaranju – vremenski period namenjen prijemu naloga po utvrđenoj preovlađujućoj ceni i zaključivanje transakcija.

Član 74.

Faza predotvaranja predstavlja period u kome članovi Berze mogu da ispostavljaju naloge za trgovanje.

Faza predotvaranja sastoji se od sledećih podfaza:

- a) prijem naloga – period prijema naloga za trgovanje, nakon koga sledi
- b) random period - period ograničenog prijema naloga za trgovanje i prikaza informacija.

Trajanje podfaze random period utvrđuje se u Belex-u pomoću nekontrolisane procedure bazirane na tablici slučajnih brojeva, koja trajanje perioda prijema naloga za trgovanje u ovoj fazi utvrđuje u vremenskom intervalu od 1 do 300 sekundi.

Član 75.

U podfazi prijem naloga, članovi Berze mogu ispostavljati naloge za trgovanje, uključujući i naloge za povlačenje.

U podfazi random perioda, članovi Berze mogu ispostavljati naloge za trgovanje, ali ne i naloge za povlačenje.

Član 76.

U fazi predotvaranja ne vrši se utvrđivanje preovlađujuće cene, niti je dozvoljeno uparivanje naloga, odnosno zaključivanje transakcija.

Član 77.

Faza aukcije predstavlja vremenski trenutak u kome se, na osnovu ispostavljenih naloga za trgovanje, utvrđuje preovlađujuća cena.

Prilikom utvrđivanja preovlađujuće cene primenjuju se sledeći kriterijumi:

1. maksimiziranje obima prometa,
2. minimiziranje razlike između cene koju je moguće utvrditi i indikativne cene.

Član 78.

Primenom kriterijuma iz prethodnog člana, za preovlađujuću cenu proglašava se cena po kojoj se ostvaruje najveći obim prometa, meren količinom predmetne hartije od vrednosti.

Ukoliko se jednako najveći obim prometa može ostvariti po više cena, za preovlađujuću cenu proglašava se cena koja je bliža indikativnoj ceni, osim u slučaju prvog trgovanja kada će se za preovlađujuću cenu proglasiti viša cena.

Ukoliko je moguće utvrditi dve cene po kojima se može ostvariti jednako najveći obim prometa, a koje su jednako udaljene od indikativne cene, kao preovlađujuća cena biće proglašena viša cena.

Ukoliko su i na strani ponude i na strani tražnje ispostavljeni samo tržišni nalozi, utvrđuje se preovlađujuća cena koja je jednaka indikativnoj ceni.

Preovlađujuća cena je indikativna cena za naredni berzanski sastanak.

Član 79.

Ukoliko nije moguće utvrditi preovlađujuću cenu u skladu sa kriterijumima za utvrđivanje preovlađujuće cene, indikativna cena za naredni berzanski sastanak ostaje nepromenjena.

Član 80.

U fazi trgovanja zaključuju se transakcije.

Transakcije mogu biti zaključene samo po preovlađujućoj ceni.

Ukoliko postoji debalans količina između strane kupovine i prodaje po utvrđenoj preovlađujućoj ceni, odnosno ukoliko se svi nalozi za trgovanje kojima to dozvoljavaju uslovi cene iz naloga ne mogu izvršiti po utvrđenoj preovlađujućoj ceni, uspostavlja se sledeći redosled prioriteta izvršenja naloga:

1. tržišni nalozi;
2. nalozi sa limit cenom »povoljnijom« od preovlađujuće cene, odnosno:
 - a) kod naloga kupovine – nalozi sa cenom višom od preovlađujuće cene,
 - b) kod naloga prodaje – nalozi sa cenom nižom od preovlađujuće cene;
3. nalozi sa limit cenom koja je jednaka preovlađujućoj ceni.

Između naloga jednakih po ceni, prednost pri realizaciji dodeljuje se ranije ispostavljenom nalogu za trgovanje.

Član 81.

U fazi trgovanja na zatvaranju moguće je zaključivati transakcije samo i isključivo po utvrđenoj preovlađujućoj ceni, odnosno po indikativnoj ceni, ukoliko preovlađujuća cena nije utvrđena.

U fazi trgovanja na zatvaranju Belex prenosi sve nerealizovane i delimično realizovane naloge sa statusom aktivnih naloga, a koji se mogu realizovati po utvrđenoj preovlađujućoj ceni.

U fazi trgovanja na zatvaranju, članovi Berze mogu ispostavljati nove naloge za trgovanje i to, samo i isključivo:

- limit naloge koji sadrže cenu jednaku utvrđenoj preovlađujućoj ceni,
- naloge za povlačenje.

Kontinuirano trgovanje

Član 82.

Sekundarno trgovanje metodom kontinuiranog trgovanja sastoji se iz sledećih faza:

1. predotvaranje - vremenski period namenjen za ispostavljanje i prijem naloga članova Berze,
2. otvaranje – vremenski trenutak u kome se utvrđuje cena otvaranja,
3. trgovanje na otvaranju – vremenski trenutak u kome se zaključuju transakcije po utvrđenoj ceni otvaranja,
4. kontinuirano trgovanje – period kontinuiranog ispostavljanja i uparivanja naloga za trgovanje,
5. zatvaranje – vremenski trenutak u kome se utvrđuje cena zatvaranja, i
6. trgovanje na zatvaranju – vremenski period namenjen prijemu naloga po utvrđenoj ceni zatvaranja i zaključivanje transakcija po ceni zatvaranja.

Član 83.

Na fazu predotvaranja kod metoda kontinuiranog trgovanja, shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila koje se odnose na fazu predotvaranja kod metoda preovlađujuće cene.

Član 84.

Na fazu otvaranja kod metoda kontinuiranog trgovanja, shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila koje se odnose na fazu aukcije kod metoda preovlađujuće cene.

Član 85.

Na fazu trgovanja na otvaranju kod metoda kontinuiranog trgovanja, shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila koje se odnose na fazu trgovanja kod metoda preovlađujuće cene.

Član 86.

Faza kontinuiranog trgovanja predstavlja vremenski period u kome članovi Berze mogu kontinuirano da ispostavljaju naloge za trgovanje, uključujući i naloge za povlačenje.

Član 87.

Nalozi za trgovanje koji se kontinuirano ispostavljaju u Belex, upisuju se u elektronsku knjigu naloga sa statusom aktivnih, odnosno neaktivnih naloga, u skladu sa uslovima cene iz naloga.

U fazi kontinuiranog trgovanja, Belex kontinuirano upoređuje uslove cene i količine iz prethodno ispostavljenih, a nerealizovanih naloga, i novoispostavljenih naloga za trgovanje, i kada to uslovi iz naloga za trgovanje dozvoljavaju, zaključuje transakcije.

Nalozi za trgovanje koji čekaju realizaciju, realizuju se prema prioritetu cene iz naloga, a ukoliko su cene u dva ili više naloga jednake, prioritet se dodeljuje ranije ispostavljenom nalogu.

Član 88.

Realizacija naloga za trgovanje moguća je ukoliko su u Belex ispostavljeni nalozi suprotni po vrsti transakcije koji imaju cenu jednaku ili bolju od naloga koji sa statusom aktivnog naloga čeka na realizaciju.

Član 89.

Ispostavljeni tržišni nalog odmah se uparuje sa suprotnim nalogom najvišeg prioriteta realizacije.

Ukoliko u trenutku ispostavljanja tržišnog naloga ne postoje nalozi za trgovanje suprotni po vrsti transakcije, ispostavljeni tržišni nalog se upisuje u elektronsku knjigu naloga sa statusom aktivnog naloga sa limit cenom jednakoj ceni poslednje transakcije, osim ukoliko do tog trenutka nije bilo zaključenih transakcija, kada se upis u elektronsku knjigu naloga sa statusom aktivnog naloga vrši po indikativnoj ceni.

Član 90.

Ukoliko dva suprotna naloga za trgovanje sadrže različite cene na osnovu kojih je moguće zaključiti transakciju, transakcija će biti zaključena po ceni iz ranije ispostavljenog naloga.

Član 91.

Ukoliko su u fazi predotvaranja u Belex ispostavljeni takvi nalozi za trgovanje da je najviša limit cena u nalogu kupovine niža od najniže limit cene u nalogu prodaje, ili su ispostavljeni samo nalozi prodaje ili samo nalozi kupovine, ili nema ispostavljenih naloga za trgovanje, cena prve zaključene transakcije u fazi kontinuiranog trgovanja predstavlja cenu na otvaranju.

Član 92.

Faza zatvaranja predstavlja vremenski trenutak u kome se utvrđuje cena na zatvaranju.

Cena na zatvaranju utvrđuje se alternativno, kao:

1. cena poslednje transakcije u fazi kontinuiranog trgovanja, ili
2. prosečna ponderisana cena specificiranog broja poslednje-trgovanih jedinica svake od hartija od vrednosti, ili
3. prosečna ponderisana cena poslednje-trgovanog specificiranog procenta od ukupno trgovanih jedinica svake od hartija od vrednosti, ili
4. prosečna ponderisana cena poslednje-trgovanih jedinica svake od hartija od vrednosti u specificiranom vremenskom periodu.

Odluku o načinu utvrđivanja cene na zatvaranju, za svako pojedino tržište ili hartiju od vrednosti, donosi Direktor Berze.

Član 93.

Na fazu trgovanja na zatvaranju kod metoda kontinuiranog trgovanja, shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila koje se odnose na fazu trgovanja na zatvaranju kod metoda preovlađujuće cene.

Član 94.

Ukoliko u toku trgovanja metodom kontinuiranog trgovanja nije bilo zaključenih transakcija, ni cena na otvaranju, ni cena na zatvaranju se ne objavljuju.

U slučaju iz prethodnog stava, za naredni berzanski sastanak indikativna cena ostaje nepromenjena.

Metod minimalne cene

Član 95.

Trgovanje akcijama na slobodnom berzanskom tržištu može se organizovati metodom minimalne cene van Belex-a, isključivo za akcije koje iznosi na trgovanje Akcijski fond i na njegov zahtev, a pod uslovima utvrđenim ovim Pravilima.

Kod trgovanja metodom minimalne cene, minimalna cena utvrđuje se na nivou najmanje -20% od poslednje cene ostvarene u trgovanju predmetnom akcijom, bez obzira na metod trgovanja.

Izuzetno od prethodnog stava, ukoliko je trgovanje prvog trgovačkog dana za predmetnu akciju zakazano primenom metoda minimalne cene, minimalnu cenu utvrđuje Akcijski fond slobodno.

Cena po kojoj se zaključuje transakcija primenom metoda minimalne cene naziva se aukcijska cena.

Aukcijska cena predstavlja indikativnu cenu za naredni berzanski sastanak za trgovanje tom akcijom.

Član 96.

Trgovanje metodom minimalne cene organizuje se po zahtevu Akcijskog fonda, odnosno člana Berze koji zastupa Akcijski fond (u daljem tekstu: podnosilac naloga prodaje), ukoliko je prijavljena ponuda akcija, objedinjena po ceni i iznosi najmanje 10%, a najviše 15% akcija od ukupnog broja akcija izdavaoca.

Trgovanje akcijama metodom minimalne cene ne može biti zakazano u roku kraćem od 20 dana od dana podnošenja zahteva.

Član 97.

Zahtev iz prethodnog člana sadrži podatke o minimalnoj ceni akcija čija se prodaja prijavljuje, količini akcija ponuđenoj na prodaju, kao i uslove učestvovanja naloga kupovine utvrđene i javno objavljene od strane podnosioca naloga prodaje u najmanje jednom dnevnom listu koji se slobodno distribuira u maloprodajnoj mreži na teritoriji Republike Srbije, najmanje 15 dana pre datuma održavanja aukcije.

Podnosilac naloga prodaje je dužan da po javnom objavljivanju uslova iz prethodnog stava ovog člana, na zakazanoj aukciji, ispostavi nalog prodaje službeniku Berze.

Član 98.

Pod uslovima učestvovanja naloga kupovine u smislu stava 1. prethodnog člana smatraju se javno objavljeni uslovi koji se odnose na :

- o visinu depozita obračunatog na bazi objavljene minimalne cene i ponuđene količine akcije;
- o uslove i način postupanja sa depozitom u slučaju neizvršenja obaveza kupca po zaključenoj transakciji, u smislu odredbi kojom se definiše način obračuna iznosa za koji se umanjuje ukupna vrednost zadržanog depozita na ime naknade Berzi, podnosiocima naloga prodaje i kupovine, a obračunava se na način na koji se, prema važećim tarifnicima Berze i članova Berze u poslu, obračunavaju troškovi provizije, a koju bi inače naplatili da je transakcija u potpunosti realizovana;
- o druge uslove unapred utvrđene i javno objavljene u smislu stava 1 ovog člana.

Podnosilac naloga prodaje izdaje podnosiocu naloga kupovine potvrdu o ispunjenosti uslova za učestvovanje u trgovanju u smislu prethodnog stava ovog člana.

Podnosilac naloga kupovine po dobijanju potvrde iz prethodnog stava, koja čini sastavni deo njegovog naloga za trgovanje, dužan je da službeniku Berze ispostavi nalog kupovine.

Član 99.

Nalog za trgovanje mora ispunjavati uslov prijavljene i javno objavljene minimalne cene i ponuđene količine akcija.

Član 100.

Kada je zakazana aukcija metodom minimalne cene, na strani ponude učestvuje samo podnosilac naloga prodaje, a na strani tražnje učestvuju članovi Berze:

- koji su prethodno ispunili uslove utvrđene od strane podnosioca naloga prodaje, i
- koji imaju naloge tražnje sa ispunjenim uslovom minimalne cene i ponuđene količine.

Dokazom o ispunjenosti uslova iz alineje 1. prethodnog stava, smatra se potvrda podnosioca naloga prodaje o ispunjenosti navedenih uslova.

Član 101.

Službenik Berze objavljivanjem minimalne cene i ponuđene količine akcija otvara trgovanje akcijama za koje je zakazana aukcija i prima nalog prodaje i naloge kupovine koji ispunjavaju uslov minimalne cene i ponuđene količine iz naloga prodaje.

Nalozi kupovine predaju se neposredno, ličnim uručenjem, službeniku Berze uz potvrdu podnosioca naloga prodaje o ispunjenosti uslova za učestvovanje u trgovanju. Vreme prijema naloga za trgovanje, službenik Berze potvrđuje upisom vremena predaje na nalogu za trgovanje.

U trgovanju akcijama metodom minimalne cene ne mogu se ispostavljati tržišni nalozi, već isključivo nalozi za trgovanje „sve ili ništa“.

Član 102.

Prijem naloga kupovine iz prethodnog člana vrši se u trajanju od 5 (pet) minuta i počinje 5 (pet) minuta pre vremena utvrđenog za održavanje aukcije, u kom periodu se primljeni nalozi kupovine ne objavljuju na tabli ponude i tražnje.

Po isteku vremena iz prethodnog stava, primljeni nalozi objavljuju se na tabli ponude i tražnje.

Član 103.

U slučaju da je ispostavljen samo jedan nalog kupovine, službenik Berze za aukcijsku cenu proglašava ispostavljenu cenu iz naloga kupovine kojim se nalog prodaje realizuje u celini.

U slučaju da je ispostavljeno više naloga kupovine, službenik Berze objavljuje najvišu cenu tražnje prvog kruga aukcije.

Član 104.

Samo članovi Berze koji su ispostavili naloge kupovine u prvom krugu aukcije, mogu učestvovati u drugom krugu aukcije koji se otvara nakon isteka roka od 5 (pet) minuta od vremena objavljivanja najviše cene tražnje prvog kruga aukcije.

Nalog kupovine sa najvišom cenom u prvom krugu aukcije službenik Berze prenosi u drugi krug aukcije. Nalozi kupovine za drugi krug aukcije ispostavljaju se tokom roka od 5 (pet) minuta koji počinje od vremena objavljivanja najviše cene tražnje u prvom krugu aukcije i traje do vremena otvaranja drugog kruga aukcije.

Za drugi krug aukcije i tokom drugog kruga aukcije, ispostavljaju se nalozi kupovine sa cenom istom ili većom od najviše cene tražnje u prvom krugu aukcije.

Prilikom ispostavljanja naloga kupovine, članovi Berze dužni su da se pridržavaju sledećih pravila uvećavanja cene u odnosu na poslednju postignutu cenu, i to:

- kada je cena u intervalu od 1 do 100 dinara, minimalno uvećanje cene je 1 dinar,
- kada je cena u intervalu od 101 do 1.000 dinara, minimalno uvećanje cene je 5 dinara,
- kada je cena u intervalu od 1.001 do 5.000 dinara, minimalno uvećanje cene je 10 dinara,
- kada je cena veća od 5.000 dinara, minimalno uvećanje cene je 50 dinara.

Član 105.

U drugom krugu aukcije, službenik Berze za aukcijsku cenu proglašava poslednju najvišu cenu tražnje u drugom krugu aukcije, ispostavljenu nalogom kupovine kojim se nalog prodaje realizuje u celini, a koja se nije promenila ni nakon trećeg poziva službenika Berze za ispostavljanje novih naloga kupovine po višoj ceni.

Poziv službenika Berze članovima Berze na ispostavljanje novih naloga, vrši se u vremenskim razmacima od 2 (dva) minuta.

Ukoliko se i nakon trećeg poziva službenika Berze iz prethodnog stava ovog člana ne može utvrditi aukcijska cena, iz razloga što dva ili više naloga kupovine imaju istu najvišu cenu tražnje, realizovaće se prvoispostavljeni nalog kupovine sa najvišom cenom.

Član 106.

Postupak aukcije u drugom krugu nije vremenski ograničen.

Član 107.

Ako se na zakazanoj aukciji ne ispostave nalozi kupovine koji ispunjavaju uslov minimalne cene i ponuđene količine, ne utvrđuje se aukcijska cena.

U slučaju iz prethodnog stava, indikativna cena ostaje nepromenjena.

Nova aukcija metodom minimalne cene ne može biti zakazana u roku kraćem od 20 dana od dana podnošenja novog zahteva za zakazivanje aukcije.

Blok trgovanje

Član 108.

Blok trgovanje predstavlja blok transakciju čiji je predmet hartija od vrednosti kojom se trguje na berzanskom ili na slobodnom berzanskom tržištu.

Blok transakcija je transakcija zaključena van berzanskog sastanka na kome se trguje metodom preovlađujuće cene ili metodom kontinuiranog trgovanja, u bilateralnom odnosu jednog kupca i jednog prodavca.

Blok transakcija može biti zaključena samo u toku trajanja berzanskog sastanka i ukoliko trgovanje hartijom od vrednosti ili finansijskim instrumentom koji je predmet blok transakcije nije privremeno obustavljeno.

Sve hartije od vrednosti i finansijski instrumenti kojima se trguje u okviru berzanskog i slobodnog berzanskog trgovanja, osim fjučersa i opcija, mogu biti predmet blok transakcije.

Član 109.

U periodu od prijema hartije od vrednosti na berzansko ili na slobodno berzansko tržište do prvog berzanskog sastanka za predmetnu hartiju od vrednosti (prvog trgovačkog dana), nije dozvoljeno zaključivanje blok transakcija.

Član 110.

Ukoliko je predmet blok transakcije hartija od vrednosti kojom se trguje metodom preovlađujuće cene, blok transakcija može biti zaključena ako su kumulativno ispunjeni uslovi da:

1. najmanje jedan član Berze podnosi u isto vreme nalog kupovine i nalog prodaje za istovetnu hartiju od vrednosti, u istovetnoj količini, po istovetnoj ceni i sa istovetnim datumom saldiranja,
2. količina hartija od vrednosti iz blok transakcije jednaka je najmanje zbiru trgovane količine datom hartijom od vrednosti na poslednja tri berzanska sastanka, izuzimajući trgovanu količinu na berzanskom sastanku na dan zaključenja blok transakcije,
3. najviše odstupanje cene hartije od vrednosti iz blok transakcije u odnosu na prosečnu ponderisanu preovlađujuću cenu sa prethodna tri berzanska sastanka (izuzimajući berzanski sastanak na dan kada se zaključuje blok transakcija), je do 10%, osim u slučaju kada je količina hartija od vrednosti u blok transakciji najmanje 20% od ukupnog broja izdatih hartija od vrednosti iste vrste i klase predmetnog izdavaoca, kada je dozvoljena razlika cena do 20%.

Ukoliko je predmet blok transakcije hartija od vrednosti kojom se trguje metodom kontinuiranog trgovanja, blok transakcija može biti zaključena ako su kumulativno ispunjeni uslovi da:

1. najmanje jedan član Berze podnosi u isto vreme nalog kupovine i nalog prodaje za istovetnu hartiju od vrednosti, u istovetnoj količini, po istovetnoj ceni i sa istovetnim datumom saldiranja;
2. vrednost blok transakcije čiji je predmet hartija od vrednosti kojom se trguje metodom kontinuiranog trgovanja, alternativno najmanje:
 - a) 200 miliona dinara, ili
 - b) 10% od ukupno izdatog broja hartija od vrednosti iste vrste i iste klase, izdate od strane predmetnog izdavaoca;

3. najviše odstupanje cene hartije od vrednosti iz blok transakcije u odnosu na cenu na zatvaranju na prethodnom berzanskom sastanku je do 3%, osim u slučaju kada je količina hartija od vrednosti u blok transakciji najmanje 10% od ukupnog broja izdatih hartija od vrednosti iste vrste i klase predmetnog izdavaoca, kada je dozvoljena razlika cena do 5%;
4. količinu hartija od vrednosti iz blok transakcije nije moguće kupiti, odnosno prodati u toku trajanja berzanskog sastanka za vreme kojeg se dostavlja Berzi na odobrenje i registraciju.

Upravni odbor Berze može doneti odluku o promeni uslova za zaključivanje blok transakcija.

Član 111.

Broker prodavca hartija od vrednosti u blok transakciji Berzi dostavlja nalog za odobrenje i registraciju blok transakcije.

U skladu sa odredbama ovih Pravila i drugih akata Berze, službenik Berze ovlašćen od strane Direktora Berze, odobrava, odnosno, ne odobrava blok transakciju u roku od 60 minuta od vremena kada je nalog za odobrenje i registraciju blok transakcije dostavljen.

Ukoliko je blok transakcija odobrena, broker prodavca dužan je da odmah sačini zaključnicu, kao i da se stara o saldiranju sačinjene zaključnice.

Obrazac naloga za odobrenje i registraciju blok transakcije utvrđuje Direktor Berze svojom odlukom.

Član 112.

Cene i obim prometa iz odobrenih blok transakcija ne utiču na cene i obim prometa ostvarene u trgovanju hartijama od vrednosti na berzanskom sastanku, niti utiču na vrednost indeksa u koji su date hartije od vrednosti uključene.

Podaci koji se odnose na blok trgovanje predstavljaju poseban deo izveštaja Berze.

Evidencija trgovine obavljene van Berze

Član 113.

Trgovina dužničkim hartijama od vrednosti obavljena van Berze, a kojima se trguje na Berzi u okviru berzanskog ili slobodnog berzanskog tržišta, obavlja se na način i pod uslovima utvrđenim Zakonom.

Član 114.

Prodavac dužničkih hartija od vrednosti dužan je da Berzi dostavi obaveštenje o obavljenom trgovanju iz prethodnog člana putem elektronske pošte.

Izuzetno od prethodnog stava, ukoliko postoji problem u prijemu elektronske pošte od strane Berze, obaveštenje iz prethodnog stava dostavlja se neposredno ili putem telefaksa.

Član 115.

Po završetku berzanskog sastanka, Berza na svojoj internet stranici objavljuje podatke iz obaveštenja dostavljenih na način utvrđen prethodnim članom ovih Pravila.

Član 116.

Berza vodi evidenciju obaveštenja o trgovini dužničkim hartijama od vrednosti obavljenoj van Berze.

Evidencija iz prethodnog stava sadrži posebno:

- naziv i sedište, odnosno ime i adresu prodavca,
- naziv i sedište, odnosno ime i adresu kupca,
- podatke o vrsti, klasi, seriji i broju (količini) hartija od vrednosti i datumu njihovog trgovanja,
- datum objavljivanja podataka na internet stranici Berze.

Trgovina derivatima

Član 117.

Trgovina derivatima organizuje se u Belex-u, u okviru berzanske trgovine.

Berzanski sastanci za trgovanje derivatima održavaju se redovno od ponedeljka do petka, od 9,00 i 14,00 časova.

Direktor Berze može za pojedine vrste derivata ili pojedinačni derivat utvrditi i dugačije dane i vreme trajanja berzanskog sastanka.

Član 118.

Derivati su, u skladu sa Zakonom, finansijski instrumenti čija vrednost zavisi od cene predmeta ugovora, čiji su vrsta, količina, kvalitet i druga svojstva standardizovani.

Predmet ugovora iz prethodnog stava mogu biti akcije, obveznice, strane valute, određena vrsta robe, berzanski indeksi i drugo.

Derivati mogu biti:

- finansijski, i
- robni.

Derivati mogu biti predmet trgovine od dana izdavanja do dana dospeća ugovora.

Član 119.

Finansijski derivati kojima se trguje na Berzi su:

- a) fjučersi i
- b) opcije

Odredbe ovih Pravila koje se odnose na finansijske derivate, shodno se primenjuju i na trgovinu varantima, robnim derivatima i drugim vlasničkim pravima čija je tržišna cena izvedena, direktno ili indirektno, iz cena sa deviznog tržišta ili tržišta kamatnih stopa.

Član 120.

Upravni odbor Berze utvrđuje elemente standarda finansijskog derivata, kao i standardizovana prava i obaveze ugovornih strana, prvi i poslednji trgovački dan.

Utvrđivanjem standarda finansijskog derivata u smislu prethodnog stava ovog člana smatra se da je dato odobrenje za njegovo trgovanje.

Član 121.

Standard finansijskog derivata sadrži naročito:

- naziv finansijskog derivata,
- predmet finansijskog derivata,
- datum/e dospeća, odnosno isporuke,
- jedinicu kotacije,
- minimalni cenovni inkrement (tick),
- vrednost minimalnog cenovnog inkrementa (tick size),
- prvi i poslednji dan trgovanja,
- metod utvrđivanja dnevne cene za saldiranje (settlement price),
- metod utvrđivanja cene izvršenja (exercise price),
- metod isporuke predmeta finansijskog derivata.

Član 122.

Finansijskim derivatima se trguje metodom kontinuiranog trgovanja.

Odluka direktora sektora Berze za poslove trgovanje o početku i kraju berzanskog sastanka za trgovanje finansijskim derivatima javno se objavljuje najmanje 4 (četiri) nedelje pre prvog berzanskog sastanka.

Član 123.

Upravni odbor Berze, posebnim rešenjem, može dozvoliti trgovanje na tržištu derivata samo onom članu Berze koji je kod odeljenja Berze za poslove kliringa i saldiranja transakcija derivatima, položio garantni depozit za trgovanje derivatima i to na način i pod uslovima propisanim odlukom Upravnog odbora Berze.

Garantnim depozitom iz prethodnog stava garantuje se isporuka, kliring i saldiranje derivata.

Član 124.

Upoređivanje cena iz svih otvorenih pozicija, kao i konačno saldiranje vrednosti prava iz otvorenih pozicija učesnika u transakciji na tržištu derivata (Marking-to-the-market), vrši se po završetku trgovanja u skladu sa ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Član 125.

Upravni odbor Berze može utvrditi dnevne limite, kao i limite izloženosti riziku za člana Berze koji posluje na tržištu derivata, ako interesi i sigurnost učesnika trgovine to zahtevaju.

Član 126.

Upravni odbor Berze može utvrditi i dodatne, organizacione i finansijske uslove za članove Berze koji posluju na tržištu derivata.

Upravni odbor Berze propisuje i javno objavljuje pravila o proceduri u vanrednim slučajevima u trgovanju derivatima.

U donošenju odluke iz prethodnog stava, Upravni odbor Berze se rukovodi sigurnošću trgovanja i interesima učesnika u trgovanju.

Član 127.

Na sve što u trgovanju derivatima nije na poseban način utvrđeno ovim Pravilima, shodno se primenju odredbe ovih Pravila koje se odnose na trgovanje hartijama od vrednosti.

Fjučersi

Član 128.

U skladu sa ovim Pravilima, fjučers je ugovor zaključen na Berzi između prodavca fjučersa i kupca fjučersa, pod uslovima koje je Berza utvrdila u standardima fjučersa, u kojem ugovorne strane utvrđuju vrednost predmeta ugovora, ili cenu fjučers ugovora.

Isporuka predmeta fjučersa vrši se u gotovini, osim ukoliko standardima derivata nije drugačije utvrđeno.

Član 129.

Po nalogu ovlašćenog lica odeljenja Berze za poslove kliringa i saldiranja transakcija derivatima, berzanski kontrolor će za određenog člana Berze suspendovati prihvatanje naloga za trgovanje fjučersima u slučaju neobezbeđenih ili nedovoljno obezbeđenih sredstava za ispostavljanje naloga za trgovanje fjučersima.

Opcije

Član 130.

Cena utvrđena u opciji naziva se izvršna cena opcije.

U skladu sa ovim Pravilima, opcijski ugovor (u daljem tekstu: opcija) je pravo kupca opcije naspram prodavca opcije da:

- a) zahteva od prodavca opcije da na utvrđeni datum isporuči (proda) predmet opcije (osnovni predmet) po izvršnoj ceni opcije (call-opcija sa isporukom predmeta opcije - osnovnog predmeta), ili
- b) zahteva od prodavca opcije da na utvrđeni datum primi isporuku (kupi) predmeta opcije (osnovnog predmeta) po izvršnoj ceni opcije (put-opcija sa isporukom predmeta opcije - osnovnog predmeta), ili
- c) zahteva od prodavca opcije da na utvrđeni datum isplati (prema uslovima trgovine) razliku između tržišne cene predmeta opcije - osnovnog predmeta i izvršne cene opcije (call-opcija sa gotovinskom isplatom), ili
- d) zahteva od prodavca opcije da na utvrđeni datum isplati (prema uslovima trgovine) razliku između izvršne cene opcije i tržišne cene predmeta opcije - osnovnog predmeta (put-opcija sa gotovinskom isplatom).

Član 131.

Po nalogu odgovornog lica odeljenja Berze za poslove kliringa i saldiranja transakcija finansijskim derivatima, berzanski kontrolor će za određenog člana Berze suspendovati prihvatanje naloga za trgovanje opcijama.

Varanti

Član 132.

U skladu sa ovim Pravilima, varant je pravo koje ima kupac varanta u odnosu na izdavaoca varanta da:

1. zahteva od izdavaoca varanta da mu proda buduće emisije akcija po unapred utvrđenoj ceni (varant sa upisom), ili
2. zahteva od izdavaoca isplatu na utvrđeni datum razlike između:
 - izvršne cene varanta i tržišne cene predmeta varanta - osnovnog predmeta (put varant), ili
 - tržišne cene predmeta varanta - osnovnog predmeta i izvršne cene varanta (call varant).

Cena varanta naziva se izvršna cena varanta.

Član 133.

Izdavalac varanta dužan je da dostavi zahtev za trgovanje. Na sadržinu zahteva za trgovanje i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtev, shodno se primenjuju odredbe ovih Pravila i Pravilnika o listingu i kotaciji koje regulišu prijem, odnosno uključenje hartija od vrednosti na tržišta Berze.

Pored dokumentacije u smislu stava 1. ovog člana, izdavalac varanta uz zahtev dostavlja i dodatne podatke:

- podatke o izdavaocu, uključujući bez ograničenja, podatke vezane za njegovo finansijsko stanje;
- podatke o izdatim hartijama od vrednosti;
- opis osnovnog predmeta;
- datum isteka prava;
- pravila obezbeđenja isporuke od strane izdavaoca;
- glavne faktore rizika;
- druge podatke koje odlukom odredi Upravni odbor Berze.

Odlukom Upravnog odbora Berze bliže se utvrđuju elementi zahteva za trgovanje i dodatnih informacija u smislu stava 1. i 2. ovog člana.

Upravni odbor Berze odobrava berzansko trgovanje varantima na predlog Direktora Berze.

Privremeno obustavljanje trgovanja

Član 134.

Privremena obustava trgovanja hartijama od vrednosti vrši se u skladu sa odredbama ovih Pravila i Pravilnika o listingu i kotaciji.

O privremenom obustavljanju trgovine Berza odmah obaveštava članove Berze i:

1. poništava sve naloge za trgovanje hartijom od vrednosti za koju je trgovanje privremeno obustavljeno, a koji su već uneti u Belex, ili
2. utvrđuje rok do koga su članovi Berze dužni da sami povuku svoje naloge za trgovanje.

Transakcije

Član 135.

Berzanska transakcija može biti zaključena samo na osnovu ispostavljenih naloga za trgovanje članova Berze.

Izuzetno od prethodnog stava, berzanska transakcija može biti zaključena i na osnovu naloga za trgovanje koji je ispostavilo ovlašćeno lice Centralnog registra, u svoje ime, a za račun člana Berze koji je istovremeno član Centralnog registra, a u skladu sa pravilima Centralnog registra.

Republika Srbija i Narodna banka Srbije mogu ispostavljati naloge za trgovanje, neposredno, preko svog ovlašćenog brokera kome je Upravni odbor Berze izdao dozvolu za trgovanje pod uslovima i na način utvrđenim Statutom Berze za izdavanje dozvole za trgovanje brokeru člana Berze.

Član 136.

Berzanska transakcija se zaključuje na osnovu ispostavljenog naloga za trgovanje u Belex, koji se u skladu sa pravilima određene metode trgovanja realizuje u celosti ili delimično, uparivanjem sa odgovarajućim nalogom suprotnim po vrsti transakcije, istog ili drugog člana Berze.

Predmet transakcije iz stava 1. ovog člana je hartija od vrednosti navedena u nalogu za trgovanje, u količini koja je realizovana.

Cena hartije od vrednosti koja je predmet transakcije iz stava 1. ovog člana, a kojima se trguje metodom kontinuiranog trgovanja, jeste cena navedena u nalogu za trgovanje koji je ranije ispostavljen.

Član 137.

Transakcija je zaključena u trenutku kada je u skladu sa ovim Pravilima realizovana celokupna količina ili deo količine iz pojedinačnog naloga za trgovanje ispostavljenog u Belex.

Na osnovu zaključene transakcije iz prethodnog stava, izrađuje se zaključnica.

Za sve transakcije zaključene u Belex-u, izrađuje se zaključnica u elektronskoj formi i koja se u toj formi dostavlja Centralnom registru i članu Berze koji je transakciju zaključio.

Izuzetno od prethodnog stava, Direktor Berze može doneti odluku da osim u elektronskoj formi zaključnica bude izrađena i u pisanoj formi.

Član 138.

Za sve transakcije zaključene van Belex-a, izrađuje se zaključnica u pisanom obliku, koja se nakon toga može evidentirati u Belexu.

Brokери članova Berze koji su zaključili transakciju iz prethodnog stava dužni su da potpišu zaključnicu.

Član 139.

Elemente zaključnica, propisuje Upravni odbor Berze.

Član 140.

Sve transakcije zaključene u Belex-u smatraju se konačnim, bez dodatnih potvrda članova Berze koji su ih zaključili.

Član 141.

Transakcija iz prethodnog člana, zaključena u primarnom trgovanju, može biti stornirana po odluci direktora sektora Berze za poslove trgovanja na predlog berzanskog kontrolora, na osnovu pisanog zahteva člana Berze koji ju je zaključio, a uz pisanu saglasnost drugog člana Berze sa kojim je član Berze - podnosilac zahteva zaključio predmetnu transakciju.

Na predlog berzanskog kontrolora, direktor sektora Berze za poslove trgovanja može dozvoliti storniranje transakcije zaključene u primarnom trgovanju ukoliko storniranje predmetne transakcije ne utiče na cenu ili druge uslove ostalih zaključenih transakcija na predmetnom trgovanju, odnosno ukoliko je zaključena iz razloga očigledne tehničke greške koja se sa sigurnošću može utvrditi pregledom knjige naloga i druge relevantne dokumentacije člana Berze koji je podneo zahtev za storniranje transakcije.

Storniranje transakcije u sekundarnom trgovanju hartijama od vrednosti dozvoljeno je samo ukoliko je predmetna transakcija zaključena u fazi kontinuiranog trgovanja kod metoda kontinuirane trgovine, osim ukoliko cena i količina iz predmetne transakcije ne utiču na tok trgovanja i utvrđenu cenu na zatvaranju, odnosno ukoliko je zaključena iz razloga očigledne tehničke greške koja se sa sigurnošću može utvrditi pregledom knjige naloga i druge relevantne dokumentacije člana Berze koji je podneo zahtev za storniranje transakcije.

Tehničkom greškom smatra se greška nastala:

- propustom da se unese cifra iz autentičnog numeričkog podatka,
- ponovljenim unosom neke od cifara iz autentičnog numeričkog podatka,
- permutovanim redosledom cifara iz autentičnog numeričkog podatka.

Zahtev za storniranje transakcije, član Berze može uz obrazloženje, dostaviti berzanskom kontroloru u pisanom obliku u roku od 30 minuta od trenutka zaključenja transakcije, ali najkasnije 15 minuta nakon zatvaranja trgovanja na tržištu Berze na kojem je zaključena predmetna transakcija.

Odluku o storniranju transakcija donosi direktor Sektora za poslove trgovanja, na osnovu obrazloženog predloga berzanskog kontrolora, a istu verifikuje Direktor Berze.

Transakcija zaključena metodom minimalna cena ne može se stornirati.

Član 142.

Pod okolnostima koje proceni nužnim kako bi se održalo pravedno i uredno odvijanje tržišnih aktivnosti, kao i zaštitu investitora i javnog interesa, berzanski kontrolor može stornirati bilo koju transakciju zaključenu u primarnom ili sekundarnom trgovanju, pod pretpostavkom da su jedan ili više elemenata transakcije, kao što su cena ili količina hartija od vrednosti u transakciji očigledno pogrešni ili ukazuju na manipulisanje tržištem.

Storniranje transakcije iz prethodnog stava, berzanski kontrolor može izvršiti najkasnije 15 minuta nakon zatvaranja trgovanja na tržištu Berze na kojem je zaključena predmetna transakcija.

Berzanski kontrolor može stornirati naloge za trgovanje članova Berze u slučaju greške u funkcionisanju Belex-a ili neke druge tehničke greške u trgovačkom informacionom sistemu Berze.

Berzanski kontrolor može stornirati i one naloge za trgovanje članova Berze koji su u suprotnosti sa ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

Berzanski kontrolor će o storniranim transakcijama ili nalogima za trgovanje bez odlaganja obavestiti strane u transakciji, odnosno članove Berze čiji su nalozi za trgovanje stornirani.

Po završetku berzanskog sastanka, berzanski kontrolor podnosi direktoru sektora Berze za poslove trgovanja obrazloženi pisani izveštaj o storniranim transakcijama.

Član 143.

Zaključene transakcije mogu se stornirati u skladu sa ovim Pravilima, isključivo do njihovog dostavljanja Centralnom registru.

Član 144.

Za svakog člana Berze koji je zaključio transakciju u Belex-u, Berza će obezbediti pregled svih transakcija koje je taj član zaključio.

Ukoliko se pregled zaključenih transakcija iz prethodnog stava ne podudara sa evidencijom člana Berze o zaključenim transakcijama, član Berze mora bez odlaganja, a najkasnije do početka narednog berzanskog sastanka, o tome u pisanom obliku da obavesti berzanskog kontrolora.

U slučaju da se sa sigurnošću ne može utvrditi razlog neslaganja podataka iz evidencije člana Berze i same Berze, što uključuje i upoređivanje podataka kod kojih postoji neslaganje sa podacima iz evidencije članova Berze koji su na suprotnoj strani zaključili te transakcije, merodavna je evidencija zaključenih transakcija koju vodi Berza.

Član 145.

Prilikom instalacije korisničkog dela Belex-a, generiše se i jedinstveni identifikacioni kod kojim se identifikuje korisnički deo informacionog sistema koji je Berza dala na korišćenje pojedinom članu Berze.

Identifikacioni kod iz stava 1. ovog člana sastavni je deo skupa podataka kojima se vrši berzanska transakcija i služi za identifikaciju člana Berze koji koristi Belex i zaključuje transakcije.

Transakcije u kojima je identifikovan određeni član Berze smatraju se transakcijama tog člana koji ih je dužan izvršiti.

Član 146.

Sve zaključnice u elektronskoj formi, po završetku berzanskog sastanka, elektronski se dostavljaju Centralnom registru.

Član 147.

U postupku kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na Berzi u okviru berzanske, odnosno slobodne berzanske trgovine hartijama od vrednosti, članovi Berze dužni su da u svemu postupaju u skladu sa Zakonom i pravilima Centralnog registra.

Član 148.

Po realizaciji naloga za trgovanje, član Berze dužan je da odmah, a najkasnije narednog radnog dana, obavesti klijenta o svim detaljima zaključene transakcije, u skladu sa Zakonom i ovim Pravilima.

Posebni uslovi za obavljanje transakcija

Član 149.

Sledećim licima je zabranjeno, osim na Berzi, trgovati ili učestvovati u trgovini hartijama od vrednosti koje su predmet trgovanja na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu Berze:

1. članovima Berze,
2. članovima uprave lica iz tačke 1. ovog stava,
3. zaposlenim licima kod lica iz tačke 1. ovog stava koja imaju status brokera člana Berze,
4. pravnim licima u kojima lice iz tačke 1. ovog stava direktno ili indirektno raspolaže sa više od 20% vlasničkog učešća,
5. pravnim licima koja se sa licem iz tačke 1. ovog stava nalaze u odnosu povezanosti u smislu odredbi zakona kojim se uređuju preduzeća,
6. članovima uprave lica iz tačke 5. ovog stava.

Izuzetno, kada je to izričito dopušteno Zakonom i ovim Pravilima, lica iz prethodnog stava mogu trgovati ili učestvovati u trgovini van Berze hartijama od vrednosti koje su predmet trgovanja na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu Berze.

Član 150.

Licima iz prethodnog člana, može biti dopušteno da transakcije hartijama od vrednosti koje su predmet trgovanja na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu Berze obave van Berze, u sledećim slučajevima:

1. sticanja akcija u svrhu preuzimanja akcionarskog društva, u skladu sa zakonskim odredbama kojima je regulisan postupak preuzimanja;
2. transakcije na inostranim berzama koje je Berza posebnom odlukom priznala i to samo ukoliko su transakcije izvršena po povoljnijoj ceni od trenutne cene na Berzi;
3. blok transakcije, na način utvrđen ovim Pravilima;
4. transakcije kod kojih se vlasništvo nad hartijama od vrednosti menja isključivo kao posledica date zaloge ili je reč o prenosu vlasništva za osiguranje novčanog potraživanja, a u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima i pravilima Centralnog registra.

Član 151.

Kada je dopušteno obavljati transakcije van Berze, članovi Berze su dužni da preduzmu sve mere kako bi transakcije obavljali na Berzi.

Hartijama od vrednosti kojima se trguje na Berzi smatraju se sve hartije od vrednosti kojima se trguje u okviru berzanske i slobodne berzanske trgovine.

Market Mejkeri

Član 152.

U skladu sa ovim Pravilima, član Berze - market mejker je član Berze koji ispunjava Zakonom propisane uslove i koji je sa Berzom zaključio ugovor o market mejkingu kojim se obavezuje da na kontinuiranoj osnovi i za sopstveni račun, ispostavlja naloge kupovine i naloge prodaje za hartije od vrednosti na koje se ugovor odnosi.

Ugovorom iz prethodnog stava utvrđuju se obaveze market mejkera da ispostavlja naloge za trgovanje koji će kontinuirano ili u toku određenog perioda u toku berzanskog sastanka obezbediti ispunjenje sledećih kriterijuma, a naročito:

- a) datum prvog berzanskog sastanka sa kojim počinju obaveze iz ugovora iz stava 1. ovog člana,
- b) maksimalni raspon cene između najbolje cene kupovine i najbolje cene prodaje (spread),
- c) minimalnu količinu na strani kupovine i na strani prodaje.

O svakom zaključenom ugovoru iz stava 1. ovog člana, Direktor Berze će odmah po njegovom zaključenju pismeno obavestiti izdavaoca hartija od vrednosti na koje se ugovor odnosi, kao i sve članove Berze.

Član 153.

Direktor Berze zaključiće ugovor iz prethodnog člana, ukoliko za zaključenje takvog ugovora postoji interes najmanje jednog člana Berze.

Berza može zaključiti ugovor iz prethodnog člana koji se odnosi na istu hartiju od vrednosti istovremeno sa nekoliko članova Berze. Obaveze utvrđene ovim ugovorom sa svakim pojedinačnim članom Berze jednake su za sve članove Berze -market mejkere za iste hartije od vrednosti.

Član 154.

Nijedan član Berze - market mejker ne može ispostavljeti naloge za trgovanje koji bi za rezultat imali transakciju u kojoj bi on istovremeno bio i kupac i prodavac.

Član 155.

Upravni odbor Berze može utvrditi i dodatne uslove za obavljanje poslova market mejkera.

Svaka odluka o promeni uslova za obavljanje poslova market mejkera mora da bude objavljena najmanje 4 (četiri) nedelje pre nego što stupi na snagu.

Član 156.

Market mejkeri koji steknu hartije od vrednosti u okviru izvršenja svojih obaveza iz ugovora o market mejkingu, mogu koristiti tako stečene hartije od vrednosti samo za vršenje obaveza iz ovog ugovora.

Član 157.

Direktor Berze može suspendovati odredbe iz zaključenog ugovora o market mejkingu, ukoliko član Berze sa kojim je takav ugovor zaključen ne izvršava obaveze utvrđene navedenim ugovorom, ili krši druge odredbe ovih Pravila ili drugih akata Berze.

Suspenzija iz prethodnog stava može biti povučena samo u slučaju pisanog zahteva člana Berze čija su prava iz ugovora o market mejkingu suspendovana, uz koji je priloženo obrazloženje koje se tiče izvršenja obaveza iz navedenog ugovora.

Član 158.

Direktor Berze može da raskine ugovor o market mejkingu u sledećim slučajevima kada:

- a) član Berze vrši povredu ugovora o market mejkingu, ovih Pravila i drugih akata Berze ili
- b) je to neophodno zbog bezbednosti trgovanja ili zbog interesa ostalih učesnika u trgovanju.

Član 159.

U slučajevima iz članova 157. i 158. ovih Pravila, Berza će o preduzetim merama odmah obavestiti izdavaoca hartija od vrednosti iz ugovora o market mejkingu, kao i ostale članove Berze.

Market mejker izdavaoca

Član 160.

U skladu sa ovim Pravilima, član Berze - market mejker izdavaoca je član Berze koji je sa izdavaocem hartija od vrednosti zaključio ugovor o održavanju likvidnosti hartija od vrednosti svih ili određenih hartija od vrednosti koje je izdavalac iz ugovora izdao.

Za istu vrstu i klasu hartija od vrednosti pojedinačnog izdavaoca, dozvoljen je samo jedan market mejker izdavaoca.

Odredbe člana 152. stava 2. i člana 154. shodno se primenjuju i na market mejkere izdavaoca.

Direktor Berze može predložiti izdavaocu hartije od vrednosti kojom se trguje metodom preovlađujuće cene, da zaključi ugovor iz stava 1. ovog člana, ukoliko oceni da to doprinosi održavanju likvidnosti hartije od vrednosti.

Član Berze - market mejker izdavaoca dužan je da bez odlaganja dostavi Berzi primerak ugovora sa izdavaocem iz stava 1. ovog člana, bez odredbi o provizijama i naknadama.

Ukoliko u roku od 15 dana od dana dobijanja primerka ugovora u smislu prethodnog stava ovog člana, Direktor Berze ne iznese prigovor na odredbe zaključenog ugovora, smatra se da je market mejker izdavaoca dobio odobrenje da izvršava market mejking poslove za izdavaoca.

Direktor Berze može da uloži prigovor na odredbe ugovora iz stava 1. ovog člana, ukoliko oceni da su odredbe navedenog ugovora u suprotnosti sa ovim Pravilima ili drugim aktima Berze.

Za rešavanje eventualnih sporova proisteklih iz vršenja odredbi ugovora iz stava 1. ovog člana, ugovorne strane mogu se sporazumeti o nadležnosti Arbitraže Berze.

Član 161.

Član Berze - market mejker izdavaoca, kao i izdavalac sa kojim je član Berze zaključio ugovor iz prethodnog člana, dužni su da odmah obaveste Berzu o isteku, raskidu ili drugim promenama ovog ugovora, osim o promenama koje se odnose na provizije i naknade.

Obaveštenje iz prethodnog stava mora biti dostavljeno zajedno sa primerkom promene ugovora, koji stupa na snagu.

Bez obzira kada je dostavljeno obaveštenje iz stava 1. ovog člana, Direktor Berze može u roku od 2 (dve) nedelje od prijema obaveštenja da izrazi prigovor nastavku izvršenja ugovora iz prethodnog člana, ukoliko oceni da su odredbe ugovora u suprotnosti sa ovim Pravilima ili drugim aktima Berze.

Berza vodi registar članova Berze - market mejkera izdavalaca, o čemu obaveštava sve članove Berze.

VII NAČELA ETIČKOG KODEKSA

Član 162.

Radi obezbeđivanja pravičnog i efikasnog funkcionisanja tržišta hartija od vrednosti, članovi Berze u svom poslovanju dužni su da se pridržavaju zakonom i podzakonskim aktima propisanih pravila sigurnog i dobrog poslovanja i poštuju načela etičkog kodeksa:

1. Načelo zakonitosti

Članovi Berze su dužni da svoje poslovanje organizuju i obavljaju uz poštovanje svih zakonskih i podzakonskih propisa i akata Berze. Ovo načelo obuhvata i zabranu obavljanja poslova kojima se zloupotrebljavaju povlašćene informacije;

2. Načelo dužne pažnje

U svom radu sa klijentima članovi Berze dužni su da posluju sa dužnom pažnjom i pravilima profesije. Ovo načelo naročito obuhvata poslovanje sa klijentima na bazi pune informisanosti o samom klijentu, kao i pružanje klijentu svih informacija neophodnih za donošenje investicione odluke na bazi pune informisanosti, uz sagledavanje i poštovanje nivoa informisanosti i znanja klijenata;

3. Načelo pouzdanosti, poštenja i fer odnosa

Članovi Berze dužni su da svoje poslovanje obavljaju uz obezbeđenje odgovarajućeg stepena pouzdanosti i integriteta i da kontakte sa javnošću, klijentima, zaposlenima i drugim članovima Berze obavljaju na način koji obezbeđuje pošteno i fer poslovanje. Ovo načelo naročito obuhvata poštovanje prioriteta klijentovih interesa, zaštitu imovine klijenta, pružanje kompletnih i blagovremenih informacija kao i obaveštavanje klijenta o svim realnim i mogućim konfliktima interesa kako bi se obezbedilo fer i objektivno poslovanje sa klijentima. Član

Berze je dužan da izbegava sukobe interesa sa klijentom a ukoliko to nije moguće da obezbedi pravedan odnos prema klijentu;

4. Načelo profesionalizma

Svoje poslovanje članovi Berze dužni su da obavljaju na profesionalan način koji stvara pozitivni sliku o njegovoj firmi i profesiji, kao i da održavaju i unapređuju svoje profesionalno znanje. Ovo načelo obuhvata naročito pravila poslovanja koja se odnose na poslovanje sa nalogima klijenta, poslovanje sa nalogima člana Berze i njegovih zaposlenih i povezanih lica, kao i kontinuiranu edukaciju učesnika u poslovanju;

5. Načelo poverljivosti

Članovi Berze su dužni da obezbede poverljivost podataka o klijentu u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima i drugima aktima Berze i članova Berze.

VIII NEDOZVOLJENE RADNJE

Član 163.

Zabranjeno je na Berzi vršiti radnje kojima se vrši zloupotreba na tržištu.

Nedozvoljenim radnjama u smislu stava 1. ovog člana smatraju se radnje koje naročito obuhvataju:

- o korišćenje privilegovanih informacija
- o manipulaciju na tržištu

Član 164.

Privilegovanom informacijom smatraju se poslovni podaci i informacije koje još nisu dostupne javnosti, a mogu uticati na cenu hartija od vrednosti.

Pod nejavnom informacijom podrazumeva se da informacija nije javno objavljena, odnosno istovremeno i jednako dostupna svim učesnicima na tržištu.

Lice kome su dostupne privilegovane informacije, ne sme ih koristiti ili ih prenositi trećim licima, niti na osnovu njih preporučivati drugim licima da stiču, kupuju i prodaju hartije od vrednosti ili na drugi način raspolazu tim hartijama od vrednosti.

Lice iz prethodnog stava, bliže utvrđeno članom 62. Zakona, dužno je da o svakoj nameravanoj kupovini ili prodaji hartija od vrednosti na koje se odnose privilegovane informacije, a kojima se trguje na Berzi, o tome obavesti Berzu na način utvrđen podzakonskim aktom Komisije za hartije od vrednosti.

Član 165.

Član Berze ne sme da na bilo koji način vrši manipulaciju na tržištu, niti da navodi druga lica da to čine u cilju veštačkog formiranja cene hartija od vrednosti, što pored Zakonom utvrđenih zabrana, naročito podrazumeva i sledeće aktivnosti:

- 1) svako postupanje koje ima za posledicu obmanjivanje javnosti, kupaca ili prodavaca, bilo koje hartije od vrednosti u vezi sa prirodom transakcije na tržištu ili ostvarenom cenom;
- 2) ispostavljanje naloga kupovine i prodaje preko istog brokera, tako da u slučaju trgovanja nema stvarne promene vlasništva;
- 3) ispostavljanje naloga kupovine i prodaje po istoj ceni koja je veća od realne cene, ali preko različitih brokera, što za posledicu ima zaključivanje transakcija na osnovu kojih drugi učesnici na tržištu mogu steći lažnu sliku o aktivnostima ove hartije od vrednosti, tako da klijent koji ispostavlja takve naloge može da proda svoje hartije po većoj ceni od realne;
- 4) sukcesivna kupovina ili prodaja iste hartije od vrednosti sa ciljem stvaranja lažne slike u javnosti o aktivnosti hartije od vrednosti;
- 5) udruživanje više lica koja uzajamnim transakcijama podiže, odnosno pokušava da podigne cenu na veštački visok nivo, nakon čega se vrši prodaja hartija od vrednosti;
- 6) udruživanje više lica koja uzajamnim transakcijama snižava, odnosno pokušava da snizi cenu na veštački nizak nivo, nakon čega se vrši kupovina hartija od vrednosti;
- 7) udruživanje više lica radi ispostavljanja naloga prodaje i naloga kupovine preko jednog ili više brokera u cilju stvaranja, ili pokušaja stvaranja lažne slike sopstvenog velikog prometa na tržištu;
- 8) uvećanje tražnje za određenim hartijama od vrednosti radi podizanja cene te hartije od vrednosti, odnosno stvaranje utiska da je kvalitet hartije od vrednosti uticao na porast tražnje;
- 9) broker (investitor) kupuje određene hartije od vrednosti znajući da će druga lica morati da kupe te hartije od vrednosti od njega po višoj ceni u slučajevima kada druga lica moraju da pokriju svoju kratku poziciju ili ukoliko žele da kupe kontrolni paket akcija;
- 10) ispostavljanje više naloga kupovine ili naloga prodaje neposredno pre zatvaranja tržišta u cilju manipulacije cenom na zatvaranju;
- 11) intenzivno trgovanje brokera bilo preko računa novca, bilo računa hartija od vrednosti klijenta, a u cilju sticanja provizije bez stvarne potrebe za ovakvim radnjama;
- 12) trgovanje sa ciljem uticaja na cenu hartije od vrednosti na promptnom tržištu, kako bi se ostvario uticaj na cenu njenog derivata na terminskom tržištu;
- 13) kupovina hartija od vrednosti za svoj račun i nakon toga savetovanje klijenta da kupi istu hartiju od vrednosti po višoj ceni;
- 14) ispostavljanje naloga za kupovinu i prodaju na osnovu saznanja da je neko drugi dao ili će dati nalog za kupovinu ili prodaju iste hartije od vrednosti po istoj ili približnoj ceni;

- 15) navođenje drugih lica na kupovinu ili prodaju hartija od vrednosti uz obrazloženje da se očekuje porast ili pad cena te hartije od vrednosti zbog operacija koje se planiraju na tržištu, u cilju obaranja ili podizanja cene te hartije od vrednosti;
- 16) navođenje drugih lica na kupovinu ili prodaju hartija od vrednosti, putem iznošenja podataka za koje se zna ili se pretpostavlja da su netačni;
- 17) ispostavljanje fiktivnih naloga za trgovanje.

Član 166.

Nedozvoljenom radnjom člana Berze smatra se i:

- prenošenje glasina senzacionalnog karaktera koje mogu imati uticaj na kretanje na tržištu; član Berze je dužan da Berzi prijavi svaku od ovih glasina; članu Berze nije zabranjena diskusija o nepotvrđenim a javno objavljenim informacijama, pri čemu je član Berze dužan da navede njihov izvor i njihovu neproverenu prirodu;
- širenje lažnih i netačnih informacija putem medija i sredstava javnog informisanja (štampa, TV, radio, internet i sl.), koje daju pogrešnu sliku o kretanju cena hartija od vrednosti i stanju na Berzi;
- odbijanje svedočenja ili dostavljanja tražene dokumentacije koja se odnosi na njegovo poslovanje u postupku nadzora i kontrole, ili drugom postupku koji se vodi na Berzi;
- klađenje, kao i preduzimanje radnji u cilju klađenja na kretanje cena hartija od vrednosti;
- učestvovanje u poslu ili preduzimanje aktivnosti koje se obavljaju sa ciljem da se prevari lice koje se bavi kupovinom ili prodajom hartija od vrednosti;
- radnja koja je u suprotnosti sa njegovim angažovanjem na Berzi;
- nelojalna konkurencija članova Berze.

Član 167.

Član Berze ne sme koristiti informacije i vršiti sledeće radnje:

1. kada je član Berze u saznanju da klijent ima količinski veliki nalog ili nalog koji može uticati na stanje na tržištu, pa sam ispostavlja nalog kojim stiže korist od te informacije;
2. kada koristi strategiju svog klijenta, odnosno kada ponavlja poteze tog klijenta za svoj račun ili za račun drugog klijenta.

Član 168.

Član Berze ne sme kupovati, odnosno prodavati hartije od vrednosti za svoj račun ili za račun zaposlenog kod člana Berze:

- ako zbog takve kupovine odnosno prodaje ne bi mogao izvršiti i nalog klijenta, odnosno,
- ako bi u tom slučaju nalog klijenta bilo moguće izvršiti samo pod uslovima koji su za klijenta manje povoljni.

Član 169.

Pri ispostavljanju zbirnog naloga, pojedinačni nalog člana Berze za račun člana Berze, odnosno za račun zaposlenog kod člana Berze, ne može činiti deo zbirnog naloga.

Ako je zbirni nalog delimično realizovan, redosled izvršenja pojedinačnih naloga klijenata ustanovljava se prema prioritetu vremena prijema pojedinačnog naloga klijenta.

Član 170.

Član Berze, odnosno lice zaposleno kod člana Berze, dužan je da odmah prijavi Berzi ukoliko neki član Berze ili drugi učesnik na Berzi:

- 1) prekrši zakonske ili podzakonske propise ili ova Pravila,
- 2) ne poštuje načela etičkog kodeksa,
- 3) ako je član Berze suspendovao svog brokera ili mu je suzio ovlašćenja.

Svako lice zaposleno kod člana Berze dužno je da odmah obavesti svog poslodavca o postojanju slučajeve iz stava 1. ovog člana.

Član 171.

Član Berze, učesnik na Berzi i zaposleni na Berzi ne smeju da daju:

- 1) neistinite i nepotpune izjave koje mogu dovesti do zabune u vezi sa obavljanjem poslova na Berzi,
- 2) predviđanja o kretanju trgovanja na Berzi, ako pri tom ne navedu da su u pitanju samo predviđanja.

Član 172.

Preporuke koje daju članovi Berze moraju biti racionalno obrazložene. Kada se preporučuje kupovina ili prodaja određene hartije od vrednosti, uz preporuku se mora navesti i informacija na kojoj se bazira ta preporuka. Tom prilikom se mora navesti i tržišna cena hartije od vrednosti, koja je važila u trenutku kada je preporuka data.

Berza, članovi Berze, njihovi brokери i službenici, dužni su da finansijske i ostale važne informacije, koje su im dostupne zbog prirode posla kojim se bave, tretiraju kao poverljive informacije, osim kada se njihovo objavljivanje predviđa zakonom, ovim Pravilima ili drugim aktima Berze.

Član 173.

Broker člana Berze je dužan da od svog poslodavca pribavi pismenu saglasnost za obavljanje dopunskog rada kod drugih lica. Dopunski rad kod drugih lica ne može da bude iz delokruga rada brokera niti na bilo koji način da bude vezan za obavljanje trgovine hartijama od vrednosti.

IX NADZOR I KONTROLA NA BERZI

Član 174.

Berza vrši poslove nadzora i kontrole nad trgovanjem na Berzi i poslovanjem članova Berze u vezi sa poslovima koje obavljaju na Berzi, i preduzima mere iz svoje nadležnosti radi obezbeđenja organizovanog, nesmetanog, poštenog i efikasnog funkcionisanja berzanskog i slobodnog berzanskog tržišta, u skladu sa odredbama Statuta Berze, ovih Pravila i drugih opštih akata Berze.

Član 175.

Ukoliko trgovanje bilo kojom hartijom od vrednosti pokaže neuobičajeno kretanje njene cene, količine ili aktivnost člana Berze, ovlašćeno lice Berze dužno je da ga identifikuje kao predmet posebne analize i praćenja.

Ukoliko neuobičajena kretanja i aktivnosti u smislu stava 1. ovog člana nije moguće objasniti na osnovu raspoložive dokumentacije, podataka i informacija, berzanski kontrolor je dužan da sačini specijalni izveštaj sa svim do tada prikupljenim informacijama i podacima.

Specijalni izveštaj iz prethodnog stava, Berza dostavlja Komisiji za hartije od vrednosti.

Specijalni izveštaji predstavljaju poslovnu tajnu za sve učesnike koji su učestvovali u formiranju izveštaja i mogu se dostavljati samo nadležnim nadzornim organima Berze.

Član 176.

Izveštaj o kontroli poslovanja člana Berze u skladu sa ovim Pravilima i drugim aktima Berze sačinjava berzanski kontrolor i dostavlja ga:

- Direktor Berze,
- kontrolisanom članu Berze
- nadležnom nadzornom organu Berze.

Izveštaj iz prethodnog stava, Berza dostavlja Komisiji za hartije od vrednosti.

Član 177.

Ukoliko berzanski kontrolor utvrdi da postoje radnje člana Berze ili lica zaposlenog kod člana Berze za koje osnovano sumnja da predstavljaju kršenje zakona, podzakonskih akata, odnosno akata Berze, Berza je dužna da odmah o tome obavesti Komisiju za hartije od vrednosti, odnosno drugi nadležni organ.

Član 178.

Tok i red na berzanskom sastanku nadzire berzanski kontrolor.

Član 179.

Berzanski kontrolor ima pravo da udalji iz Sale za trgovanje Berze svako lice koje ometa red ili tok berzanskog sastanka.

Član 180.

Berzanski kontrolor može po skraćenom postupku da članu Berze, odnosno njegovom brokeru ograniči ili zabrani pristup Belexu, odnosno Sali za trgovanje Berze:

- kada njegov pristup ugrožava sigurnost investitora, članova Berze ili same Berze,
- kada član Berze ne postupa u skladu sa ovim Pravilima i ugovorom zaključenim sa Berzom, kada postane nelikvidan, ili mu je finansijsko i operativno stanje takvo, da njegovo dalje poslovanje dovodi u pitanje poslovnu sigurnost investitora, drugih učesnika u radu Berze i same Berze.

Član 181.

Izricanjem mera ograničenja ili zabrane pristupa Belex-u, odnosno Sali za trgovanje Berze, pokreće se postupak pred Komisijom Berze iz člana 183. ovih Pravila.

Lice protiv koga su preduzete mere iz stava 1. ovog člana i pokrenut postupak iz prethodnog stava ovog člana, obaveštava se o tome u pisanoj formi, uz navođenje razloga zbog kojih je postupak pokrenut.

X BERZANSKI PREKRŠAJI

Član 182.

Pod berzanskim prekršajima u smislu ovih Pravila podrazumevaju se radnje koje su učinjene od strane člana Berze i učesnika na Berzi, i to:

- 1) nepoštovanje odredaba zakona i podzakonskih akata koje regulišu trgovinu hartijama od vrednosti;
- 2) nepoštovanje odredaba Statuta, ovih Pravila i drugih akata Berze i ugovora zaključenih sa Berzom;
- 3) neizvršavanje obaveza po poslovima zaključenim na Berzi;
- 4) podnošenje netačnih izveštaja Berzi u kome su izostavljeni ili pogrešno dati relevantni podaci;
- 5) nedostavljanje podataka koji se u skladu sa odredbama Zakona, podzakonskih akata i ovih Pravila redovno dostavljaju ili dostavljanje podataka koji su nepotpuni ili netačni ili se ne dostavljaju blagovremeno;
- 6) ponašanje koje je u suprotnosti sa načelima etičkog kodeksa utvrđenih ovim Pravilima;

- 7) vršenje nedozvoljenih radnji utvrđenih ovim Pravilima;
- 8) prevara ili vršenje radnji u cilju prevare vezano za trgovinu na Berzi;
- 9) vršenje radnji koje nisu u interesu poslovanja Berze i koje narušavaju ugled Berze;
- 10) davanje naloga za kupovinu, odnosno prodaju kojima se ne menja vlasnik hartije od vrednosti;
- 11) davanje naloga za kupovinu, odnosno prodaju hartija od vrednosti kojim se izaziva neravnoteža na tržištu ili prouzrokuje formiranje cena koje nisu realne, pružanje pomoći pri vršenju takvih transakcija, učestvovanje u njima zajedno sa drugim licima, kao i vršenje ostalih radnji sa tim ciljem ili pružanje pomoći u njihovoj realizaciji;
- 12) izostavljanje bitnih činjenica ili davanje netačnih podataka prilikom podnošenja zahteva za sticanje statusa člana ili učesnika na Berzi;
- 13) propusti ili nepostupanje u skladu sa zahtevima u postupku kontrole i nadzora ovlašćenih lica Berze, koji se odnose na dostavljanje na uvid knjiga i dokumentacije koji su predmet uvida i kontrole, kao i propusti u davanju informacija i podataka;
- 14) ometanje berzanskog kontrolora, odnosno ovlašćenih lica Berze u postupku vršenja nadzora i kontrole poslovanja člana Berze;
- 15) kršenje dobrih poslovnih običaja.

Član Berze odgovara za svaki prekršaj koji učini član uprave ili zaposleni člana Berze.

Član 183.

Postupak utvrđivanja postojanja berzanskih prekršaja i izricanja mera i kazni prema prekršiocima u skladu sa ovim Pravilima i posebnim pravilnikom Berze, sprovodi Komisija Berze, kao prvostopeni organ, koju imenuje Upravni odbor Berze iz reda zaposlenih Berze i drugih kvalifikovanih lica.

Komisija iz prethodnog stava pokreće postupak za utvrđivanje postojanja berzanskih prekršaja po službeno dužnosti ili na zahtev člana Upravnog odbora, člana Nadzornog odbora, Direktora Berze, berzanskog kontrolora ili članova Berze.

Bliže odredbe o nadležnosti i načinu rada Komisije iz stava 1. ovog člana, kao i postupku, pravnim lekovima i odlučivanju po pravnim lekovima utvrđuju se pravilnikom koji donosi Upravni odbor Berze.

XI NAČIN ORGANIZOVANJA I KORIŠĆENJA JEDINSTVENOG INFORMACIONOG SISTEMA

Član 184.

Berza organizuje informacioni sistem kojim se obezbeđuje tačnost i pouzdanost pri prikupljanju, unosu, obradi, prenosu i upotrebi podataka kojima raspolaže Berza i kojima se obezbeđuju i ispunjavaju drugi uslovi utvrđeni Zakonom i podzakonskim aktima Komisije za hartije od vrednosti.

Za pravilno funkcionisanje njenog informacionog sistema, Berza obezbeđuje adekvatne organizaciono-prostorne, tehničke i telekomunikacione uslove, i to:

Organizaciono-prostorni uslovi u smislu prethodnog stava obuhvataju Salu za trgovanje i njenu prateću funkcionalno-tehnički povezanu prostoriju – tehničku sobu, a koja minimalno ispunjava sledeće kriterijume:

- 1) napajanje obezbeđeno rezervnim napajanjima (ups i agregat),
- 2) propisano uzemljenje,
- 3) anti-statički pod,
- 4) temperaturna stabilnost,
- 5) protivpožarna zaštita, kontrola ulaska i drugo.

Tehnički uslovi iz stava 2. ovog člana uključuju adekvatnu hardversku i softversku osposobljenost Berze i komunikacionu strukturu poslovanja Berze, a koja minimalno ispunjava sledeće kriterijume:

- dovoljan broj i kapacitet servera, kao i dovoljan broj radnih stanica za obavljanje berzanskih poslova i formiranje sekundarne baze podataka
- adekvatnu softversku osposobljenost programima za trgovanje koji obezbeđuju neometano elektronsko trgovanje svim hartijama od vrednosti i svim metodama trgovanja, u skladu sa ovim Pravilima.

Telekomunikacioni uslovi u smislu stava 2. ovog člana naročito obuhvataju obezbeđenje odgovarajućeg broja telekomunikacionih linija tipa: ISDN, Frame relay ili iznajmljenih linija.

Član 185.

Pored osnovnog informacionog sistema u smislu prethodnog člana, Berza organizuje i rezervni računski centar koji u slučaju otkazivanja osnovnog informacionog sistema, u potpunosti preuzima njegovu funkciju.

XII USLOVI ZA PRISTUP I KORIŠĆENJE BELEX-A ZA DALJINSKO TRGOVANJE

Član 186.

Berza odobrava pristup i korišćenje Belex-a za daljinsko trgovanje (u daljem tekstu: Sistem za daljinsko trgovanje) Korisnicima sistema koji su prethodno ispunili uslove iz «Tehničkih uslova za daljinsko trgovanje», koji su prilog ovih Pravila, a na njihov zahtev u pisanoj formi.

Korisnici sistema su obavezni da svoje poslovanje u delu rada sa Sistemom za daljinsko trgovanje obavljaju u svemu prema pravilima pristupa i korišćenja Sistema za daljinsko trgovanje utvrđena ovim Pravilima i drugim aktima Berze i da svojim aktima regulišu pravila i procedure usaglašene sa pravilima i procedurama korišćenja Sistema za daljinsko trgovanje.

Korisnici sistema su obavezni da svoje poslovanje u smislu prethodnog stava ovog člana usaglašavaju sa svim izmenama i dopunama ovih Pravila, kao i odlukama, merama i uputstvima izrađenim u skladu sa ovim Pravilima.

Član 187.

Pristup i korišćenje Sistema za daljinsko trgovanje imaju samo zaposleni Korisnika sistema koji su u skladu sa ovim Pravilima stekli status Ovlašćenog korisnika.

Status Ovlašćenog korisnika ima broker Korisnika sistema kome je Upravni odbor Berze izdao dozvolu za trgovanje na Berzi i koji ispunjava sledeće uslove:

- a. da ga je Korisnik sistema posebnim pisanim ovlašćenjem, ovlastio da u njegovo ime i za njegov račun pristupa i koristi Belex (Sistem za daljinsko trgovanje),
- b. da je uspešno završio obuku za rad na Belexu i da je upoznat sa tehnologijom rada i pravilima daljinskog trgovanja, o čemu mu je Berza izdala Potvrdu i dozvolu sa SMART karticom.

Odluku o sticanju statusa Ovlašćenog korisnika i izdavanju dozvole za pristup i korišćenje Sistema za daljinsko trgovanje donosi Direktor Berze, odnosno lice koje on ovlasti, sa jasnom naznakom vrste dozvole u smislu hartija od vrednosti kojom može trgovati u Sistemu za daljinsko trgovanje i drugih uslova utvrđenih ovim Pravilima i drugim aktima donetih na osnovu ovih Pravila.

Član 188.

Berza u svom poslovnom prostoru, radi uspostavljanja i funkcionisanja Sistema za daljinsko trgovanje u uslovima normalnog obima trgovanja, odnosno normalnih uslova rada, obezbeđuje i implementira neophodne uslove potrebne za ispravno funkcionisanje Sistema za daljinsko trgovanje, a koji naročito obuhvataju :

- kompletnu odgovarajuću računarsku i telekomunikacionu opremu,
- softver,
- telekomunikacione linije - ISDN, Frame relay ili iznajmljene linije.

Obaveze Berze ne obuhvataju obezbeđivanje telekomunikacionih linija i rezervnih izvora napajanja električnom energijom (UPS), na strani Korisnika sistema, odnosno za potrebe instaliranja klijentske radne stanice Korisnika sistema.

Član 189.

Korisnik sistema je dužan da obezbedi uslove za smeštaj klijentske radne stanice u obezbeđenim i adekvatnim prostorijama sa klimatizacijom i adekvatnim napajanjem strujom, a u kojima nije dozvoljen pristup neovlašćenim licima Korisnika sistema.

Član 190.

Za potrebe Korisnika sistema, uz naknadu utvrđenu Tarifnikom Berze, Berza obezbeđuje:

- klijentsku aplikaciju za trgovanje, za svaku klijentsku radnu stanicu;
- čitač SMART kartica za svaku klijentsku radnu stanicu;
- po jednu SMART karticu za svakog Ovlašćenog korisnika Sistema za daljinsko trgovanje.

Član 191.

Instalaciju klijentske aplikacije na radne stanice Korisnika sistema vrše ovlašćena lica Berze.

Instalacija klijentske aplikacije na radne stanice Korisnika sistema vrši se u poslovnom prostoru Berze.

Po izvršenoj instalaciji klijentske aplikacije, priključenje radne stanice na Sistem za daljinsko trgovanje i finalno podešavanje aplikacije, vrši se u poslovnim prostorijama korisnika sistema, odnosno na lokaciji na kojoj će biti instalirana klijentska radna stanica.

Član 192.

Korisnici Sistema za daljinsko trgovanje dužni su da obezbede:

- klijentsku radnu stanicu (personalni računar sa odgovarajućim sistemskim softverom) i telekomunikacionu opremu propisanu «Tehničkim uslovima za daljinsko trgovanje». Klijentska radna stanica mora biti priključena na izvor neprekidnog napajanja koji omogućava nastavak rada radne stanice u slučaju nestanka električne energije, najmanje narednih 15 min, i
- minimum jednu telekomunikacionu liniju za daljinsko trgovanje u skladu sa «Tehničkim uslovima za daljinsko trgovanje». Korisnici sistema, radi dodatnog obezbeđenja nesmetanog funkcionisanja sistema uslovljenog radom telekomunikacionih linija mogu imati i više telekomunikacionih linija različitog tipa.

Korisnici sistema, mogu koristiti više klijentskih stanica ukoliko svaka od njih ispunjava uslove u skladu sa ovim Pravilima i ukoliko mu je to posebnom odlukom odobrila Berza.

Član 193.

U korišćenju klijentskih radnih stanica Korisnici sistema su obavezni da se pridržavaju sledećih pravila:

- Korisnik sistema ne može nakon instalacije klijentske aplikacije, na radnoj stanici menjati ni jednu hardversku komponentu izuzev monitora, tastature i miša,
- Korisnik sistema ne može instaliranu klijentsku radnu stanicu dati na korišćenje drugim korisnicima sistema,
- Instalirana klijentska radna stanica se može koristiti samo za daljinsko trgovanje na Berzi,
- Član Berze ne može na bilo koji način da modifikuje radnu stanicu, kopira njen sadržaj ili instalira softver za daljinsko trgovanje na drugoj radnoj stanici,
- Korisnik sistema ne može na klijentskoj radnoj stanici instalirati bilo kakav softver nakon izvršene instalacije klijentske aplikacije od strane Berze.

Član 194.

Ukoliko Korisnik sistema želi da promeni namenu klijentske radne stanice, kao i kada prestane da koristi Sistem za daljinsko trgovanje, bez obzira na razloge, Korisnik sistema je obavezan da o tome odmah obavesti Berzu.

Berza je obavezna da odmah, a najkasnije u roku od pet radnih dana deinstalira klijentsku radnu stanicu i istu isključi iz Sistema za daljinsko trgovanje, odnosno Belexa.

Korisnik sistema može izvršiti promenu namene klijentske radne stanice u smislu stava 1. ovog člana tek nakon što Berza izvrši radnje iz prethodnog stava ovog člana.

Član 195.

Kod korišćenja softvera i tehničke opreme Sistema za daljinsko trgovanje primenjuje se princip ravnopravnosti, koji podrazumeva:

- jednaku mogućnost pristupa Sistemu za daljinsko trgovanje svim Korisnicima sistema kojima je izdata ista vrsta dozvole,
- podaci koji se emituju iz Sistema za daljinsko trgovanje su istovremeno dostupni svim Korisnicima sistema na njihovim klijentskim radnim stanicama,
- bez obzira na lokaciju sa koje je ispostavljen nalog za trgovanje (sa klijentske radne stanice u Sali za trgovanje ili sedišta Korisnika sistema) – pristup Sistemu za daljinsko trgovanje je istovremen i ravnopravan.

Član 196.

Korisniku Sistema za daljinsko trgovanje zabranjeno je da zloupotrebljava ovlašćenje za pristup i korišćenje Sistema za daljinsko trgovanje, odnosno da isti koristi suprotno odredbama ovih Pravila, kao i odlukama, merama i uputstvima izrađenim u skladu sa ovim Pravilima.

Član 197.

Sistemu za daljinsko trgovanje pristupa se SMART karticom koju Berza izdaje na ime Ovlašćenog korisnika, koji je dužan da istom, isključivo lično, pristupa i koristi Sistem za daljinsko trgovanje.

Sastavni deo SMART kartice je lični identifikacioni broj (PIN kod) Ovlašćenog korisnika, a koji Ovlašćeni korisnik ne sme saopštavati drugim licima.

Ovlašćeni korisnik je dužan da u slučaju gubitka kartice, o tome odmah obavesti Berzu, koja odmah po prijemu obaveštenja, deaktivira karticu iz Sistema za daljinsko trgovanje.

Korisnik sistema čiji je ovlašćeni korisnik lice iz prethodnog stava ovog člana, odgovara za sve posledice eventualne štete prouzrokovane u slučaju da je došlo do zloupotrebe izgubljene kartice iz razloga nepoštovanja obaveze iz prethodnog stava ovog člana.

Član 198.

U slučajevima prestanka ili promene nekog od uslova za sticanje statusa ovlašćenog korisnika, Korisnik sistema je dužan da odmah o tome obavesti Berzu i vrati joj SMART karticu izdatu licu kome je prestao status Ovlašćenog korisnika.

Član 199.

Korisnik sistema može da razvija i koristi svoje sopstvene interne aplikacije, pod uslovom da iste ne ugrožavaju funkcionisanje Sistema za daljinsko trgovanje.

Aplikacije iz prethodnog stava, ne mogu se razvijati, niti instalirati na klijentskoj radnoj stanici za daljinsko trgovanje.

U slučaju ugrožavanja Sistema za daljinsko trgovanje, sa pojedinih radnih stanica, Berza može ograničiti ili zabraniti njihovo korišćenje.

Član 200.

Korisnik sistema je u potpunosti odgovoran za prosleđivanje naloga na tržište.

Korisnici sistema su dužni da obezbede tehničke, organizacione i kontrolne mehanizme u cilju obezbeđivanja uslova da nalozi prosleđeni Sistemu za daljinsko trgovanje svojim obimom, cenom ili drugom karakteristikom, ne mogu ugroziti regularnost i ispravnost trgovanja i integritet tržišta.

Član 201.

Korisnik sistema je obavezan da ovlašćenim licima Berze omogući da neometano u svakom trenutku izvrše reviziju tehničke opreme instalirane u prostorijama Korisnika sistema, prate način korišćenja opreme, i poštovanje odredbi ovih Pravila.

Ovlašćena lica Berze su obavezna da poslove iz prethodnog stava ovog člana vrše uz najmanje moguće ometanje tekućih aktivnosti trgovanja Korisnika sistema, te da iste vrše uz prisustvo Ovlašćenog korisnika.

Član 202.

Berza je obavezna da u sistemu za trgovanje omogući pristup informacijama o nalogima, cenama i obimu trgovanja Korisnicima sistema, a u skladu sa njihovim ovlašćenjima i tehničkim mogućnostima opreme koju koriste.

Korisnici sistema su dužni da sa informacijama koje su im dostupne u smislu stava 1. ovog člana, postupaju u skladu sa odredbama ovih Pravila.

Član 203.

Berza je ovlašćena da koristi, proverava i proučava podatke dobijene iz Sistema za daljinsko trgovanje i da objavljuje iste u skladu sa svojim aktima.

Član 204.

Korisnici sistema su dužni da odmah, bez odlaganja obaveste Berzu o svakom događaju usled kojeg su onemogućeni da koriste Sistem za daljinsko trgovanje, u smislu da istom pristupaju, ispostavljaju naloge za trgovanje, ili izvode drugu operaciju u Sistemu za daljinsko trgovanje.

U slučaju iz prethodnog stava Korisnicima sistema je na raspolaganju sistem podrške korišćenja Sistema za daljinsko trgovanje, postavljen od strane Berze, a koji naročito obuhvata davanje usmenih instrukcija i uputstava i preduzimanje aktivnosti na otklanjanju uzroka iz prethodnog stava ovog člana, od strane ovlašćenih lica Berze.

U slučaju nemogućnosti daljinskog pristupa Sistemu za daljinsko trgovanje, Korisnici sistema mogu koristiti radne stanice instalirane u Sali za trgovanje Berze u skladu sa odredbama ovih Pravila i drugih akata Berze.

Odmah po prestanku uslova iz stava 1. ovog člana, Korisnici sistema su obavezni da o tome obaveste Berzu.

Član 205.

Za potrebe Korisnika sistema u cilju pružanja pomoći u otklanjanju problema vezanih za pristup i korišćenje Sistema za daljinsko trgovanje, a koji su po svojoj prirodi takvi da ih Korisnik sistema uz odgovarajuće uputstvo ovlašćenih lica Berze može sam otkloniti, ovlašćena lica Berze pružaju pismenu ili usmenu podršku Korisnicima sistema, korišćenjem svih primerenih sredstava komunikacije.

Za komunikaciju sa licima iz prethodnog stava ovog člana, Korisnicima sistema Berza obezbeđuje odgovarajući broj telefonskih linija i drugih primerenih komunikacionih sredstava.

Član 206.

Berza obavlja poslove održavanja i podešavanja klijentske radne stanice u sedištu Korisnika sistema za daljinsko trgovanje kada mora da se obezbedi blagovremena intervencija Berze u slučaju kvara klijentske radne stanice, izuzev u slučaju prekida telekomunikacionih linija.

Poslovi održavanja klijentske radne stanice, obuhvataju i poslove zamene starih verzija klijentske aplikacije novim verzijama, uz prethodno blagovremeno informisanje Korisnika sistema.

Poslovi iz stava 1. i 2. ovog člana, vrše se na osnovu posebnog ugovora zaključenog između Berze i Korisnika sistema, čiju formu i sadržinu propisuje Direktor Berze.

Član 207.

Za poslove iz prethodnog člana, Korisnik sistema plaća Berzi naknadu utvrđenu Tarifnikom Berze.

Naknada iz prethodnog stava ne obuhvata troškove hardverskih komponenata klijentske radne stanice koje se zamenjuju, a koje snosi Korisnik sistema.

Član 208.

Berza ne odgovara za štetu nastalu Korisniku sistema, njegovim klijentima ili trećem licu, izuzev ukoliko je ista prouzrokovana usled nemara ili namerno prouzrokovane greške zaposlenog Berze.

Berza ne odgovara za:

1. nemogućnost delimičnog ili potpunog korišćenja sistema za trgovanje, usled prestanka rada telekomunikacionih linija ili kvara na lokaciji ovlašćenog korisnika nastalog iz razloga više sile ili zbog greške, odnosno nepravilnog rukovanja opremom od strane ovlašćenog korisnika;
2. nepravilnost u radu sistemskog softvera i hardvera na lokaciji korisnika sistema, za koju je odgovornost regulisana ugovorom između korisnika sistema i isporučioća opreme;
3. nepravilnu ili nepotpunu obradu ili prenos podataka;

4. greške Korisnika sistema na Sistemu za daljinsko trgovanje ili izmene na konekciji do Sistema za daljinsko trgovanje;
5. greške u procedurama koje se koriste za omogućavanje normalnog funkcionisanja sistema u vanrednim situacijama koje obuhvataju razloge više sile;
6. druge probleme, greške ili nepravilnosti u Sistemu za daljinsko trgovanje, a koji su uzrokovani neočekivanim okolnostima ili događaja na koje Berza nije mogla uticati, odnosno koji su van kontrole Berze.

Član 209.

Korisnici sistema su u potpunosti odgovorni za ispravnost podataka unetih sa svojih klijentskih radnih stanica u Sistem za daljinsko trgovanje.

Član 210.

Ako ovlašćena lica Berze u toku trajanja trgovanja, utvrde da se radnjama sa klijentske radne stanice prouzrokuje ometanje normalnog funkcionisanja Sistema za daljinsko trgovanje, Berza će iz Sistema za daljinsko trgovanje privremeno isključiti tu klijentsku radnu stanicu, navodeći razloge za isključenje i upozoriti Korisnika sistema da prestane sa nedozvoljenim radnjama.

Korisnik sistema je dužan da odmah preduzme sve aktivnosti na prestanku radnji iz prethodnog stava, ili otklanjanju njihovih uzroka i da o tome odmah obavesti Berzu, koja će, ceneći njegov izveštaj o preduzetim aktivnostima, ponovo uključiti njegovu klijentsku radnu stanicu u Sistem za daljinsko trgovanje.

Korisnik sistema u smislu ovog člana, odgovoran je za štetu učinjenu radnjama iz stava 1. ovog člana, prema Berzi i drugim Korisnicima sistema.

Član 211.

Korisnik sistema i Ovlašćeni korisnik odgovorni su za svako postupanje suprotno odredbama ovih Pravila.

U slučajevima iz prethodnog stava, kao i u slučaju ponovljenih radnjih iz prethodnog člana, Berza isključuje klijentsku radnu stanicu iz Sistema za daljinsko trgovanje, o čemu obaveštava Korisnika sistema, navodeći razloge isključenja.

Isključenjem klijentske radne stanice iz Sistema za daljinsko trgovanje, prema Korisniku sistema pokreće se postupak iz člana 183. ovih Pravila.

U slučaju upotrebe SMART kartice suprotno odredbama ovih Pravila, ovlašćenom korisniku Berza odmah oduzima SMART karticu i po hitnom postupku pokreće se postupak iz člana 183. ovih Pravila.

Član 212.

Odlukom Direktora Berze, određuju se organizacione jedinice i imenuju ovlašćena lica Berze za obavljanje pojedinih poslova u vezi sa Sistemom za daljinsko trgovanje.

Član 213.

Odredbe ovih Pravila koje se odnose na uslove za pristup i korišćenje Sistema za daljinsko trgovanje, shodno se primenjuju na uslove za neposredni pristup i neposredno korišćenje Belexa u Sali za trgovanje Berze (bez korišćenja funkcije daljinskog pristupa Belex-u).

XIII OBAVEŠTAVANJE

Član 214.

Berza dostavlja Komisiji za hartije od vrednosti:

- 1) podatke o trgovini hartijama od vrednosti - svakodnevno, na kraju radnog dana, u pismenom obliku, neposredno ili putem pošte ili elektronskim putem;
- 2) mesečni izveštaj o poslovanju - do 15. u mesecu za prethodni mesec, sa podacima sistematizovanim u skladu sa odredbama podzakonskog akta Komisije za hartije od vrednosti;
- 3) godišnji izveštaj o poslovanju izrađen u skladu sa odredbama podzakonskog akta Komisije za hartije od vrednosti, kao i godišnji račun sa izveštajem ovlašćenog revizora - do 15. jula tekuće godine za prethodnu godinu;
- 4) podatke o prijemu u članstvo, odbijanju prijema i prestanku članstva - u roku od tri dana od dana prijema, odbijanja ili prestanka članstva;
- 5) obaveštenje o preduzetim merama prema članu Berze, sa konačnim rešenjem o preduzimanju mera prema članu Berze;
- 6) podatke o prijemu na listing Berze, odbijanju prijema i isključenju hartija od vrednosti sa listinga Berze - u roku od tri dana od dana prijema, odbijanja ili isključenja sa listinga;
- 7) podatke o uključenju na slobodno berzansko tržište Berze, odbijanju uključenja i isključenju hartija od vrednosti sa slobodnog berzanskog tržišta Berze - u roku od tri dana od dana prijema, odbijanja ili isključenja sa slobodnog berzanskog tržišta;
- 8) obaveštenje o privremenoj obustavi trgovine hartijama od vrednosti, sa rešenjem o privremenoj obustavi trgovine hartijama od vrednosti, u roku od tri dana od dana donošenja rešenja;
- 9) podatke o svakoj promeni u vezi sa ispunjenjem uslova propisanih za obavljanje delatnosti za koje je dobijena dozvola za rad - u roku od osam dana od dana nastanka promene;
- 10) druga obaveštenja i izveštaje po zahtevu Komisije za hartije od vrednosti.

Obaveštenja i izveštaji iz prethodnog stava sadrže elemente i podatke propisane podzakonskim aktom Komisije za hartije od vrednosti.

XIV IZVEŠTAVANJE

Član 215.

Javna društva čije su hartije od vrednosti primljene na listing Berze, odnosno uključene na slobodno berzansko tržište, dužna su da Berzi dostavljaju izveštaje, obaveštenje i informacije (u daljem tekstu: izveštaji javnih društava) utvrđene Zakonom, podzakonskim aktima Komisije za hartije od vrednosti, putem elektronske pošte i istovremeno upute Berzi njihove štampane verzije, potpisane i overene od strane ovlašćenog lica javnog društva.

Izuzetno od prethodnog stava, ukoliko postoji problem u prijemu elektronske pošte od strane Berze, izveštaji iz prethodnog stava ovog člana dostavljaju se Berzi neposredno ili preporučenom poštom.

Član 216.

Na osnovu primljenih izveštaja javnih društava, Berza na svojoj internet stranici objavljuje izvod-rezime podataka iz izveštaja javnih društava i istovremeno obezbeđuje elektronsku vezu (link) sa internet stranicom javnog društva na kome je javno društvo obavezno da u celini i u izvornom obliku objavi izveštaj u smislu stava 1. prethodnog člana.

Izuzetno od prethodnog stava, kada ne postoje tehnički uslovi za realizaciju obaveze iz prethodnog stava ovog člana, javno društvo može izveštaje objavljivati na internet stranici člana Berze na način utvrđen prethodnim stavom, u kom slučaju Berza obezbeđuje elektronsku vezu (link) sa internet stranicom člana Berze.

Obim i sadržinu podataka iz izveštaja javnog društva koji se objavljuju na internet stranici Berze, utvrđuje Upravni odbor Berze.

Član 217.

Berza vodi evidenciju o dostavljenim i objavljenim izveštajima javnog društva, hronološki prema vremenu prijema i vrsti izveštaja.

Evidencija iz prethodnog stava sadrži posebno:

- naziv i sedište javnog društva;
- delatnost javnog društva;
- naziv izveštaja javnog društva;
- datum prijema izveštaja javnog društva;
- datum objavljivanja izvoda – rezimea izveštaja javnog društva na internet stranici Berze;
- datum objavljivanja i naziv dnevnog lista u kome je izveštaj javnog društva objavljen.

Član 218.

Berza preko informacionog sistema vodi evidenciju trgovanja obavljenog na Berzi po hartijama od vrednosti, kretanju ponude i tražnje, ceni hartije od vrednosti, po metodama trgovanja, aukcijama, poslovima koji su zaključeni u okviru berzanskog ili slobodnog berzanskog tržišta, kao i druge evidencije.

Pored zbirnih, Berza vodi i posebne evidencije prema vrstama hartija od vrednosti i prema pojedinim učesnicima u trgovanju.

Poseban deo evidencija Berze predstavlja zaduženost izdavaoca po osnovu prodatih dužničkih hartija od vrednosti.

Član 219.

Informacije o toku berzanskog sastanka koje nisu predmet javnog objavljivanja mogu biti raspoložive uz odobrenje Direktora Berze samo ovlašćenim licima zaposlenim na Berzi, odnosno licima koja po zakonu imaju ovlašćenje da dobiju takve informacije, na njihov pisani zahtev, a uz prethodno pisano odobrenje Direktora Berze.

Član 220.

Po završetku berzanskog sastanka, preko informacionog sistema, Berza izrađuje:

- dnevni izveštaj o trgovanju koji sadrži podatke o trgovanju na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu, po vrstama hartija od vrednosti i kretanje indeksa;
- kursnu listu koja sadrži podatke o hartijama od vrednosti kojim se trgovalo tog dana, količinama, cenama i promenama cena;
- nedeljne izveštaje koji sadrže podatke o trgovanju hartijama od vrednosti na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu, strukturu prometa prema načinu trgovanja, vrsti hartija od vrednosti, po članovima Berze i kretanje indeksa;
- mesečne izveštaje koji sadrže podatke o trgovanju hartijama od vrednosti na berzanskom i slobodnom berzanskom tržištu, načinu trgovanja, sa pregledom održanih aukcija, strukturu prometa po berzanskim posrednicima, kretanje indeksa, uporedne podatke o prometu i broju transakcija po mesecima u prethodne tri godine i drugo;
- periodične preseke, statistike i analize, saopštenja i sl.

Član 221.

Izveštaji iz prethodnog člana objavljuju se na internet stranici Berze.

Kursnu listu iz prethodnog stava Berza svakodnevno dostavlja na objavljivanje u najmanje dva dnevna lista koja se prodaju na celoj teritoriji Srbije i oglašava je na berzanskoj tabli i objavljuje na internet stranici Berze.

Izveštaje iz prethodnog člana ovih Pravila, u rokovima utvrđenim Zakonom, podzakonskim aktom Komisije za hartije od vrednosti i ovim Pravilima, Berza dostavlja:

- Komisiji za hartije od vrednosti,
- drugim državnim organima i institucijama, po izričitom zahtevu, a po dobijanju odobrenja Direktora Berze.

Član 222.

Članovi Berze ne smeju distribuirati, saopštavati ili analizirati informacije, analize, komentare i saopštenja Berze i plasirati ih i objavljivati javnosti pod svojim imenom, bez navođenja njihovog izvora i znaka Berze.

Reklame, savete i informacije koje članovi Berze baziraju na izvorima Berze ili čine arhivsku građu Berze, ne mogu koristiti, bez prethodne saglasnosti Direktora Berze.

Član 223.

Članovi Berze i njihovi zaposleni u komuniciranju sa javnošću dužni su da poštuju uobičajene standarde predviđene Zakonom, kao i načela etičkog kodeksa u skladu sa ovim Pravilima.

Prognoze budućih događaja i preporuke koje daju članovi Berze moraju biti obrazložene i dokumentovane podacima koji predstavljaju osnov za njihovo davanje i mora jasno biti naznačeno da se radi o prognozama, odnosno preporukama.

Član Berze je obavezan da informacije iz delokruga rada Berze daje u izvornom obliku.

Član 224.

Direktor Berze odlučuje o izdavanju i oduzimanju akreditacije novinskim i agencijskim redakcijama i novinarima za praćenje rada na Berzi.

Pristup Sali za posetioce Berze imaju samo akreditovani novinari.

Član 225.

Berza izdaje službeno glasilo – „Bilten“ - u kome se objavljuju podaci o trgovanju hartijama od vrednosti, informacije o statusu i radu Berze i njenih organa i komisija, informacije o radu članova Berze, tekstovi akata Berze koji se po odluci donosioca objavljuju u glasilu Berze, posebni dodaci i drugi podaci koje odredi Direktor Berze.

Svi podaci, vesti, informacije i akta objavljeni u Biltenu su zvanični.

Berza izdaje Bilten po pravilu jedanput mesečno, a u skladu sa potrebama mogu se izdavati i posebna izdanja.

XV EDUKACIJA

Član 226.

Berza organizuje edukativnu delatnost za zaposlene Berze, za zaposlene članova Berze, predstavnike medija, kao i za druga lica u formi kurseva, seminara, predavanja, prezentacija, kao i u drugim oblicima.

Berza može edukativne programe organizovati i u saradnji sa obrazovnim, naučnim i drugim institucijama.

Predmet edukativne delatnosti je berzansko poslovanje i njegovi pojedini aspekti. Svrha edukacija je u širenju znanja o berzanskom poslovanju, hartijama od vrednosti i drugim finansijskim instrumentima, ekonomskim i pravnim pitanjima iz ove oblasti, u cilju povećanja kruga potencijalnih učesnika i pravovremenog i tačnog informisanja javnosti.

Član 227.

Berza može organizovati edukativne obuke za sticanje znanja ili unapređenje znanja i veština potrebnih za obavljanje berzanskih poslova.

Član 228.

Berza organizuje izdavačku delatnost. Predmet izdavačke delatnosti su publikacije o berzanskom poslovanju i njegovim pojedinim aspektima.

Berza učestvuje u izdavačkoj delatnosti drugih izdavača, kada su njen predmet publikacije o različitim pitanjima berzanskog poslovanja.

XVI ODGOVORNOST ZA OBAVEZE BERZE

Član 229.

Akcionari, članovi Berze, učesnici na Berzi, članovi organa Berze i komisija Berze odgovaraju za obaveze Berze, odnosno za štetu koja je nastala u sledećim slučajevima:

- 1) ako su naneli štetu Berzi nepoštovanjem zakonskih i podzakonskih propisa ili akata Berze,
- 2) ako je šteta nastala namerno ili grubom nepažnjom,
- 3) ako su Berzu zloupotrebili da bi postigli cilj koji je za njih kao pojedince zabranjen,

- 4) ako su Berzu zloupotrebili da bi oštetili svoje poverioce,
- 5) ako su, u suprotnosti sa zakonom, postupali sa imovinom Berze kao da je u pitanju njihova imovina,
- 6) ako su smanjili imovinu Berze u svoju korist ili u korist drugog lica.

XVII POSETIOCI BERZE

Član 230.

Posetiocima Berze smatraju se lica kojima je dozvolom Direktora Berze odobren ulazak u Salu za posetioce Berze, a radi praćenja toka trgovanja u Sali za trgovanje Berze.

Dozvola iz prethodnog stava ovog člana može biti izdata sa rokom važenja ili bez roka važenja, a izdaje se na osnovu pisanog zahteva zainteresovanog lica.

Posetioci su dužni da se pridržavaju pravila ponašanja na Berzi.

XVIII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 231.

Odredbe ovih Pravila koje se odnose na fazu trgovanja na zatvaranju neće se primenjivati do donošenja posebne odluke Upravnog odbora o aktiviranju trgovanja u fazi zatvaranja.

Član 232.

Upravni odbor Berze može pojedina ovlašćenja iz ovih Pravila preneti na Direktora Berze.

Član 233.

Članovi Berze koji na dan stupanja na snagu ovih Pravila imaju status člana Berze, dužni su da svoja akta usklade sa ovim Pravilima u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovih Pravila.

Član 234.

Autentično tumačenje odredaba ovih Pravila na obrazloženi zahtev, u pisanoj formi, daje Upravni odbor Berze.

Naslovi pojedinih glava, kao i podnaslovi u okviru glava ovih Pravila služe isključivo za lakše snalaženje u tekstu i nemaju značaj prilikom tumačenja pojedinih odredbi ovih Pravila.

Član 235.

Bliža uputstva za sprovođenje odredbi ovih Pravila donosi Upravni odbor Berze.

Član 236.

Ova Pravila objavljuju se na berzanskoj tabli u Sali za trgovanje Berze narednog dana od dana dobijanja saglasnosti Komisije za hartije od vrednosti i stupaju na snagu 8 (osmog) dana od dana objavljivanja.

Ova pravila objavljuju se u Službenom glasniku Republike Srbije i službenom glasilu Berze.

Danom stupanja na snagu ovih Pravila prestaju da važe:

- Pravilnik o dokumentaciji po osnovu trgovanja na Beogradskoj berzi od 22.4.1998. godine;
- Pravilnik o trgovanju dugoročnim dužničkim hartijama od vrednosti, od 20.2.2003. godine;
- Pravilnik o trgovanju akcijama iz postupaka privatizacije, od 20.2.2003. godine, izuzev odredbi kojima se regulišu pitanja kliringa i saldiranja zaključenih transakcija, koje ostaju na snazi a do uspostavljanja procedura kliringa i saldiranja preko Centralnog registra u skladu sa ovim Pravilima;
- Pravilnik o radu Komisije za kratkoročne hartije od vrednosti, od 3.11.1998. godine;
- Pravilnik o radu Komisije za poslove aktiviranja sredstava koja su berzanski posrednici, koji trguju obveznicama devizne štednje na Berzi, uplatili u stranoj valuti na svoj poseban račun kod ovlašćene banke koji se vodi kod Narodne banke Jugoslavije – garantni fond, od 20.12.2001. godine;
- Pravilnik o trgovini kratkoročnim finansijskim instrumentima na Beogradskoj berzi od 12.12.1997.godine;
- Pravilnik o dostavljanju podataka u slobodnoj vanberzanskoj trgovini, od 25.6.1996. godine;
- Pravila trgovanja žiralnim novcem između banaka prema tački 2. odredbe 4. Odluke o merama za održavanje dnevne likvidnosti banaka i drugih finansijskih organizacija, od 20.2.1998. godine.

UPRAVNI ODBOR BEOGRADSKE BERZE
prof. dr Veroljub Dugalić, predsedavajući

TEHNIČKI USLOVI ZA DALJINSKO TRGOVANJE NA BEOGRADSKOJ BERZI

Radi obezbeđenja uslova za daljinsko trgovanje na Beogradskoj berzi, Član Berze, mora da obezbedi sledeće tehničke uslove :

- Personalni računar (klijentska radna stanica) sledećih karakteristika:
 - o Procesor Pentium IV,
 - o 256 MB RAM-a,
 - o 20-40 GB Hard Disk,
 - o Mrežna kartica 100 Mbps, sa UTP priključkom,
 - o CD ROM,
 - o Monitor, tastatura i miš,
 - o Windows 2000 Professional (licenciran),
 - o MS Office 2000 i Internet Explorer 6.0. (licenciran),
 - o Windows 2000 CAL (korisnička licenca),
 - o SQL 2000 CAL (korisnička licenca),
 - o Čitač SMART kartica (obezbeđuje Berza, uz naknadu utvrđenu Tarifnikom Berze),
 - o SMART kartice za pristup (obezbeđuje Berza, uz naknadu utvrđenu Tarifnikom Berze).
- Telekomunikacione linije
 - o Iznajmljena linija, ili
 - o ISDN, ili
 - o Frame relay.
- Telekomunikacionu opremu
 - o Za iznajmljenu liniju (modem, ruter),
 - o Za ISDN liniju (modem),
 - o Za Frame relay (modem, ruter).

Tehnička opremljenost člana Berze za daljinsko trgovanje definiše se na nivou klijentske radne stanice. Jedna klijentska radna stanica podrazumeva PC (sa gore datom specifikacijom) i jednu telekomunikacionu liniju sa pripadajućom opremom. Ukoliko član Berze zahteva više radnih stanica mora da obezbedi više telekomunikacionih linija ili da formira svoju lokalnu računarsku mrežu.

Za obezbeđenje veće sigurnosti u radu, član Berze može da obezbedi i rezervnu liniju drugog tipa (na primer iznajmljena linija kao glavna i ISDN, kao rezervna) u odnosu na osnovnu telekomunikacionu liniju koju je obezbedio.